

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

15/-

(ਮਾਸਿਕ, ਪੰਜਾਬੀ)

ਸਾਲ ਪਹਿਲਾ

ਅਕਤੂਬਰ 2010

ਅੰਕ -10

ਗਿਆਨੀ
ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੇ
ਬਰਖੁਰਦਾਰ

ਮਾਹਿਰ
ਡਾਕਟਰ,
ਕਵੀ ਤੇ
ਚਿੱਤਰਕਾਰ

ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ “ਸ਼ੇਰ”

M.D. HONS. (BRUX)- FIRST DIVISION (GRANDE DISTINCTION)
FROM BRUSSELS, D.P.H. (EDIN AND GLASGOW), CLINICAL
TRIAL MANAGEMENT : CTM (LIVERPOOL), LICENTIATE OF THE
ROYAL COLLEGE OF PHYSICIANS- LRCP(EDIN) , LICENTIATE
OF THE ROYAL COLLEGE OF SURGEONS - LRCS(EDIN),
LICENTIATE OF THE ROYAL FACULTY OF PHYSICIANS AND
SURGEONS-LRFPS (GLASGOW)

ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਰਜਿ.)
ਦੀ ਚੌਥੀ ਟਰਮ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਮਿਤੀ 6-9-10 ਨੂੰ ਹੋਏ ਜਨਰਲ
ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

(ਮਾਸਿਕ, ਪੰਜਾਬੀ)

ਸਾਲ:1

ਅਕਤੂਬਰ:2010

ਅੰਕ :10

ਸੰਪਾਦਕ: ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ
9465216530

ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ: 1. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਪੁਰੀ
9316133498 (ਆਨਰੇਰੀ)

2. ਇੰਜ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ
9815549523 (ਆਨਰੇਰੀ)

ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ:-
ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਿਡਿਆਂਵਾਲਾ
ਨਿਊਜ ਐਡੀਟਰ:-
ਹਰਕਿਰਨ ਸਿੰਘ

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ:-
ਨੈਬ ਸਿੰਘ
ਕੰਪਿਊਟਰ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ
ਮਿਸ. ਅਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧ

੧. ਸ. ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਚੱਖਣੀ ਭਾਰਤ) 9993376566
੨. ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਲੱਡ (ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ) 9463490964
੩. ਦੇਸਰਾਜ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ (ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ) 9815731013
੪. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰੀ USA 0014089039952

ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ
ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

712, ਅਨੰਦਪੁਰ ਕੰਪਲੈਕਸ,
ਕਜਹੇਰੀ, ਯੂ.ਟੀ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ। 160036
ਫੋਨ:- 0172-2623163, 9465216530

E-Mail:- bhaiditsinghpatrika@yahoo.com
website:- www.bhaiditsinghpatrika.com

ਚੰਦਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸਮਾਂ	ਦੇਸ਼ ਵਿਚ	ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ
ਸਾਲਾਨਾ	150/-	\$ 30
ਪੰਜ ਸਾਲ	900/-	\$150
ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ	5000/-	\$1000

ਇੱਕ ਕਾਪੀ:- 15 ਰੁਪਏ

ਤਤਕਰਾ

- + ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮਾਣਮੱਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ
ਕਿਸ ਨੇ ਕਰਨੀ ਸੀ...? ਸੰਪਾਦਕੀ 2
- + ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੁਰ ਵਧੇ ਸਾਂ? ਗੁਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ 5
- + ਪੰਨਾ 5-12 ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ ੧੧੧ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ
- + ਪੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਰਕਾਂ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ 30 ਜੂਨ 1899 7
- + ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ 30 ਜੂਨ 1899 12
- + ਨੀਤੀ ਬਚਨ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ 30 ਜੂਨ 1899 12
- + ਸੱਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਆਖੇ ਸ. ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ 13
- + ਪਾਪ ਤੇ ਪੁੰਨ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ 16
- + ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂਕਾਲ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ? ਜਥੇਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ 18
- + ਸਾਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਠ 21
- + ਤੂੰ ਭੁੱਕਾ ਜਬ ਗ਼ੈਰ ਕੇ ਆਗੈ.. ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ 23
- + ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਹੋਰ 24
- + ਵਿਅੰਗ ਟੋਟਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੈਲਵੀ 27
- + ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 28
- + ਬਦਨਸੀਬੀ ਦੀ ਇੱਤਹਾ ਸ਼੍ਰੀ. ਤਰਸੇਮ ਬਜ਼ਰ 29
- + ਚਾਰ ਮੂਏ ਤੇ ਕਿਆ ਭਇਆ ਸ. ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 31
- + ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਸਹਿ-ਜਵਾਬ ਰਾਜਰ ਹੈ 33
- + ਦੂਰੋਂ ਨੇਤਿਓਂ ਦੀ ਖਬਰਸਾਰ 34
- + ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਪੱਤਰ 36
- + ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਿਡਿਆਂਵਾਲਾ 38

ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਿਰਫ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।
ਸੰਪਾਦਕ

Printer S. Sharanjit singh and publisher S. Nasib Singh
Sewak on behalf of owner Nasib Singh Sewak, Printed
by Majestic Printing press Bay Shop No. 7, phase 7
Mohali (Punjab) 0172-2674340, Published from # 712
Anandpur Complex Kajheri U.T. Chandigarh.
Editor Nasib Singh Sewak.

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮਾਣਮੱਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਿਸਨੇ ਕਰਨੀ ਸੀ.....?

ਐਨ. ਐਸ. ਸੇਵਕ

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਲਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਚੋਰੀ ਛਿਪੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਸਤ ਖਾਲਸੇ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਹਾਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ੧ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ ਸੀ। ੧੮੩੯ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਸਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚੇਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਕਾਬ ਉਤਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਯੋਗ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋ ਗਈ— ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧੮੬੧ ਦੀ ਮਰਦਮ ਸੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਕੇ ੧੮ ਲੱਖ ੭੦ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਹੱਲਾ-ਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਗਲੇ ੨੫-੩੦ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਸੀ। ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅਜੇਹੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨਣ ਲਈ ੧੮੭੭ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਾਈ ਮੱਤ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ

ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਸੀ ਭਾਰਤ ਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ। ਸਿੱਖ ਧੜਾਧੜ ਇਸਾਈ ਬਣਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਕੁਝ ਚੰਗੀ ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਹੀਸ਼ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਲੜਕਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸਾਈ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ੧੮੭੩ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਜਮਾਤ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੧੮੭੭ ਵਿੱਚ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਮੁੱਖੀ, ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਧਰਮ ਬਹਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਤ ਦੇਕੇ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਮੋਹਰੀ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦਿਤਾ ਰਾਮ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋ, ਓਰੀਐਂਟਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ੧੮੮੬ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਖਾਲਸਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ੬ ਸਤੰਬਰ ੧੯੦੧ ਤੱਕ ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ। ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ,

ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤੀ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਧੂੰਆਂ-ਧਾਰ ਲੇਖਣੀ, ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ ਤੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸੰਪਾਦਕੀ, ਆਮ ਜਲਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤਰਕ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਭਰੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਧੜਾਧੜ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਲੇ ਅਦੁਤੀ ਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਖੀਰਲੇ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਤੇ ਮਾਣ-ਮੱਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਡੁੱਬਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਮੋਹਰੀ ਮਲਾਹ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਧਾਂਕ ਜਮ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੱਤਕਥਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਕੌਮ ਲਈ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਡੇਰਾਵਾਦ, ਪਾਖੰਡਵਾਦ, ਗੁਰੂ ਡੰਡ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪਈ, ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਟੂਣੇ-ਟਾਮਣ, ਮਝੀਆਂ-ਮਸਾਣਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਦੀ ਦਰ ਵੀ ਘਟੀ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਜੇ ਅੱਜ ਦਸਤਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੈ। ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਅੱਜ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਵੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ੬ ਸਤੰਬਰ ੧੯੦੧ ਦਾ ਮਨਹੂਸ ਦਿਹਾੜਾ ਕੌਮ ਲਈ ਇੱਕ ਅਜੇਹੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਪੀੜਾ ਲੈਕੇ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਰੜਕ ਸਦੀਆਂ ਤੀਕਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਕੰਕਰ ਬਣਕੇ ਰੜਕਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਭਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਪਾਦਕੀ “ਕੌਮ ਲੁੱਟੀ ਗਈ” ਲਿਖੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਐਡੀਟਰੀ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਕਰ ਗਏ ਉਹ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਗਏ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕੀਰਨਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਫੰਡ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਰ ਆਪਸੀ ਖਿਚੋਤਾਣ ਕਾਰਨ ਤੇ ਗਿਆਨੀ

ਜੀ ਦਾ ਪਿਛੋਕਾ ਤਕੜਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਈ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਫੰਡ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਸ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਿਰਫ ੧੯੦੫ ਤੱਕ ਭਾਈ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਜਰੂਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਪੁੱਤਰ ਡਾ. ਬਲੇਦਵ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚੋਂ ਫੇਲ ਹੋ ਗਿਆ। ੧੯੦੫ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਮੈਡੀਕਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਤੁਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ੧੯੧੧ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ੧੯੧੨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ੧੪ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਰੂਰ ਸੰਪਾਦਤ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੇ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਲੰਬਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ, ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ‘ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਣ-ਮੱਤੇ ਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਭੁਲਦੀ, ਭੁਲਦੀ। ਭੁੱਲ ਗਈ ਤੇ ਪੂਰੀ ਇੱਕ ਸਦੀ ਤੱਕ ਭੁਲਿਆ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਕਰਕੇ ੮-੧੦ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਰੂਰ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ੧੯੪੪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਥੇਦਾਰ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੌੜ ਵਲੋਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਕਲੌੜ ਬਣਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ੬ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬਰਸੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਹੰਭਲਾ ਜਰੂਰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦਾ ਬਦਲਵਾਂ ਰੂਪ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਨ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਉਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ- ਹਾਂ ੧੯੭੫ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਥੇਦਾਰ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੌੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਲੌੜ ਵਿੱਚ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ੧੧੦੦੦ ਤੇ ੫੦੦੦/- ਦੀ ਮਦਦ ਜਰੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ੧੯੮੫ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਹੇਠ ੩੨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਜਰੂਰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਵਿਖਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਅਵੇਸਲੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ੨੦੦੩ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ

ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਅਵਾਰਡ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤੇ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਐਲਾਨ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰ ਗਏ। ੧੦੯ ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁਕੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਹਰ ਪੰਥ ਦਰਦੀ, ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ, ਹਰ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਫੇਰ ਇੱਕ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੱਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਨੂੰ ਜੋ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਖਜਾਨਾ ਦੇ ਗਏ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਉਕਰੇ ਗਏ ਪੈਰ ਚਿੰਨਾਂ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ੨ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਚੇਅਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਲੁਕੇ ਛਿਪੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਵੀ ਖੋਜ ਹੋ ਸਕੇ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਅਵਾਰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਰਖਣਾ ਕਹਿ ਸਕਾਂਗੇ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਜੇਹੀ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਨ ੨੦੦੧ ਵਿੱਚ ਇੰਜ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਰਜਿ.) ਬਣੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ੧੦੦ ਸਾਲਾ ਬਰਸੀ ਧੂੰਮ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚੇਤਨਾ ਜਰੂਰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹਿਲਜੁਲ ਜਰੂਰ ਹੋਈ ਪਰ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਜੂੰ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਾਸ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ (ਮਾਸਿਕ, ਪੰਜਾਬੀ) ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲਗਭਗ ੯੦% ਖਰਚੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਵੀ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਬੂਲਦੇ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਚਿੰਨਾਂ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਖਣ ਦੀ ਸੌਂਹ ਖਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਲੇ ਮਕਸੂਦ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਲੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਵੀ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ, ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੌਮ ਨੇ ਇਸ ਦੁੱਲੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਕੇ, ਭਾਵ ਇਸ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਇਤਹਾਸਕ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਥਾਂ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕੌਮ ਪੂਰੀ ਇੱਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਛੜ ਗਈ ਹੈ ਜੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੌਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੱਕੇ-ਡੋਲੇ ਨਾ ਖਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਸੋ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ (ਮਾਸਿਕ, ਪੰਜਾਬੀ) ਵਲੋਂ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ “ਦੇਰ ਆਏ ਦਰੁਸਤ ਆਏ” ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਹੀ, ਪਰ ਜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਚਿੰਨਾਂ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਝੰਡੇ ਥਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਹੱਥਲੇ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕੌਮ ਲਈ ਸੁੱਝ ਸ਼ਗਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਰਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਜੇਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਬਣਕੇ ਰਹੇਗਾ।

9465216530

ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ

30 ਜੂਨ 1899

ਅਸੀਂ ਕਿੱਕਰ ਵਧੇ ਸਾਂ?

ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਉਪਰਲੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਅਕਲ ਦੀ ਸਲੇਟ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਗਿਣਕੇ, ਜੁਵਾਬ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਤਦ 'ਬੇ ਅਮਨੀ ਯਾ ਨ ਫ ਰ ਤ' ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖ ਯ ਾ ਲ ਕਰਨ ਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਵਾਬ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੌਮ ਯਾ ਪੰਥ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਅਮਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉੱਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਅਪਨੇ ਇਸ ਖਯਾਲ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਕੇ

ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਰ ਆਸ਼ਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਜਵਾਬ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ ॥

ਪਹਿਲੇ ਜਦ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਬੇਅਮਨੀ ਨੇ ਏਥੋਂ ਤਕ

ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸਾ ਜੋ ਇਸ ਦੇਸ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਪਰ ਰਾਜਯ ਉਪਦ੍ਰਵ ਦੀ ਤੇਗ ਬਸਾਖ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੱਟਨ ਵਾਲੀ ਦਾੜੀ ਵਾਂਗ

ਚੱਲਦੀ ਸੀ, ਤਦ ਅ ਜੇ ਹੇ ਬੇਅਮਨੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਂ, ਅਰ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਨ ਲੱਗੇ ॥

ਜਦ ਅਸੀਂ ਕੁਝਕ ਅਪਨੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਤਦ ਉਹੋ ਸ਼ਾਹੀ ਜੁਲਮ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਪਰ ਆਨ ਘੂਰਿਆ ਅਰ ਸਾਡੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾਂ ਵਾਂਗ ਚੀਰਨਾਂ ਅ ਾ ਰ ਭ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖ ਨੂੰ

ਜਦ ਕੱਟ ਦੇਈਏ ਤਦ ਕਈ ਸ਼ਾਖਾਂ ਨਵੀਆਂ ਫੁੱਟ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਸਾਡੀ ਕੱਟਾ ਵਢੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭੀ ਇੱਕ ਦੀ ਜਗਾਹ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਤਕ ਵਧਨ ਲੱਗੇ, ਜਿਸਤੇ

ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਜੋ .....

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੌਮ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਰਾਬਤਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੋ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ-ਤੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਸਿਰਤੀ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ੧੨ ਜੂਨ ੧੮੮੬ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ (ਸਪਤਾਹਿਕ), ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਕੁੱਝ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਭਾਰ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਤੌਰ ਸੰਪਾਦਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾ-ਖੁਬੀ ਨਿਭਾਉਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਸਪਤਾਹਿਕ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਹਲਚੱਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਟੋਲੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਲੱਭੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੱਸ ੧੮੮੯ ਤੋਂ ੧੮੯੩ ਤੱਕ ਅਖਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤੇ ਮਈ ੧੮੯੩ ਤੋਂ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਕੁੱਝ ਪੰਨੇ ਹਰ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਕੌਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਜੋ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਬਣਕੇ ਤੁਰੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ।

ਐਨ.ਐਸ. ਸੇਵਕ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ੨ ਧੱਕ ਗਿਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਨਾ ਮੁੱਕੇ, ਸਗੋਂ ਵਹੀਰਾਂ ਦੇ ਵਹੀਰ ਰਾਮਜੰਗੇ ਲੈਕੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਫਿਰਨ ਲੱਗੇ ॥

ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਪੰਜ ੨ ਰੁਪਯੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਨ ਲੱਗੇ ਫਿਰ ਭੀ ਸਾਡਾ ਵਾਧਾ ਟਿੱਡੀ ਦਲ ਵਾਂਗ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਇਆ ਸਗੋਂ ਨਵਾਂ ਬੱਚ ਅਜੇਹਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸੀਂ ਭੂਜੰਗੀ ਅਰਥਾਤ ਸੱਪ ਦਾ ਬੱਚਾ ਰੱਖਿਆ ਫਿਰ ਉਸੇ ਨਵੇਂ ਪੋਚ ਨੇ ਮੁਗਲੀਆ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਜ਼ਹਰ ਭਰਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ॥

ਫਿਰ ਉਸ ਸਰਹੱਦ ਪਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੈਬਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਯਾਧ ਚੰਮੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜਾ ਵੱਜੇ, ਜਿਸ ਪਰ ਅਸੀਂ ਐਥੋਂ ਤਕ ਕਾਬੂ ਪਾ ਗਏ ਜੋ ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ ਤੱਕ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਨਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੋਨ ਲੱਗੇ ॥

ਜਿਹਲਮ ਤੇ ਪਾਰ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਅਤੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੀ ਕੰਧਾਂ ਤਕ ਸਾਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹ ਅਜੇਹੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਜਗ੍ਹਾ ੨ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਨ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਨਾ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਸ਼ਿਵਾਲਾ ਨਾ ਠਾਕੁਰਾਂ ਦਾ ਠਾਕੁਰ ਦੁਵਾਰਾ ਅਤੇ ਨਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਭੋਨ ਸਾ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਮਕਾਨ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਦਿਨ ਵੱਧਦੇ ਚੱਲੇ ਗਏ ॥

ਅੱਜ ਕੱਲ ਜਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਮਨ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲੋਗ ਬੇਅਮਨੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਖੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋੜਨੇ ਅਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਝੁਕਾਉਨੇ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਪਰ ਅਮਨ ਹੋਜਾਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ ਜਿਸਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਲਟਨਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਨੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਅਪਨੇ ਭਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੋਚਨੇ ਹੱਥੀਂ ਫੜ ਬੈਠਨ, ਅਤੇ ਫੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਵਲ ਲੜਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਅਸੀਂ ਲਾਭ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥

ਦੂਸਰਾ ਸਾਡੇ ਵਧਨੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੂਸਰੇ ਲੋਗਾਂ ਦੀ ਵਲੋਂ ਨਫਰਤ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਉਹ ਲੋਗ ਜੋ ਹਿੰਦੂ

ਧਰਮਾਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਸੂਦਰ ਜਾਨਕੇ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਰ ਅਪਨੇ ਦੇਹਰਯਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਤਦ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਕੇ ਸਭ ਇੱਕ ਹੋ ਗਏ ਸੇ, ਜਿਸਤੇ ਅਜੇਹਾ ਬਲ ਸੰਭਲਯਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਘਮੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾਇਆ, ਅਰ ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਾਤ ਬਰਨ ਦਾ ਬੇੜਾ ਡੋਬਕੇ ਇੱਕ ਸੋਢਬੰਸ ਖਾਲਸਾ ਬਨਾਇਆ ਜਿਸਤੇ ਸਾਡਾ ਐਥੋਂ ਤਕ ਪੰਥ ਵਧ ਗਿਆ ਜੋ ਨਿੱਕੇ ਤੇ ਨਿੱਕਾ ਅਰ ਵੱਡੇ ਤੇ ਵੱਡਾ ਖਾਨਦਾਨ ਸਿੰਘ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸਤੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਵੱਧ ਗਏ। ਜੇ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਲੋਗ ਨਫਰਤ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਦ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਭੀ ਦੁਨੀਆਂ ਪਰ ਵਧ ਨਾ ਸਕਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਤੇ ਸਾਫ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ ਬੂਟੀ ਬੇਅਮਨੀ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਹੀ ਹੈ ॥ ਪਰੰਤੂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਜਿਉਂ ੨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਫੈਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ੨ ਸਾਨੂੰ ਘਾਟਾ ਆਉਂਦਾ ਦਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਲੋਗ ਖਾਲਸਾ ਬਣਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਯਾਲੀ ਗਰਮ ਕੱਪੜਿਆਂਵਾਂਗ ਠੰਡ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਆਮ ਜਲਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਖਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ ਕਿ “ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਏ ਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁਨ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ” ਜਿਸਤੇ ਸਾਫ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡਾ ਵਾਧਾ ਕੇਵਲ ਬੇਅਮਨੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਸਾਥੋਂ ਲੋਗ ਨਫਰਤ ਕਰਨੋਂ ਹਟ ਗਏ ਹਨ ਅਰ ਸਿੰਘੀ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਦੇਖਕੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਯਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਆਖਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ ਤਦ ਉਹ ਗਰੀਬ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਅੱਗੇ ਹਿੰਦੂ ਥੋਂ ਨਫਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਮੇਲ ਨੂੰ ਭੀ ਗਨੀਮਤ ਸਮਝ ਕੇ “ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ ੨” ਜਾਣਕੇ ਖਾਲਸਾ ਤੀਜਾ ਪੰਥ ਆਖਨੋਂ ਨੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਆਖਨ ਨੂੰ ਭੀ ਪਾਪ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਤੇ ਅਪਨੇ ਪਹਿਲੇ ਸੂਦ੍ਰਪਣੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਾ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਪਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਵਿੱਚ ਵੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਦ ਏਹੋ ਜਵਾਬ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ “ਬੇਅਮਨੀ ਯਾ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਵਧੇ ਸਾਂ ॥”

ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ

30 ਜੂਨ 1899

ਪੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਰਕਾਂ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ

ਪੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਨੀ ਰਾਇ ਦੇ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਖਾਲਸ ਹੋਵੋ

ਦੋਹਿਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਘਟ ਘਟ ਜਾਨਨ ਹਾਰ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀ ਜੈ ਦਾਸ ਪਰ ਪਕਰੀ ਸਰਨ ਤੁਹਾਰ॥੧॥ ਸੁਮਤ ਲਗਾਵੇ ਪੰਥ ਕੇ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰ। ਅੰਨਮਤੀਅਨ ਸੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਪਾਵੇ ਅਥ ਫੁਰਕਾਰ॥੨॥ ਅੰਨਮਤਨ ਕੀ ਆਸ ਕੋ ਤੋੜੇ ਮਨ ਚਿਤ ਲਾਇ। ਤਬ ਨਜਾਤ ਇਸ ਖੇਦ ਤੇ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪਾਇ॥੩॥ ਦਵੈਯਾ:- ਜਬ ਨਜਾਤ ਇਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਅੰਨਮਤਨ ਜੇ ਪਾਵੇ। ਫਿਰ ਮੁੜਕੇ ਇਨ ਫੰਧੇ ਅੰਦ੍ਰ ਨਹੀਂ ਤਦ ਆਵੇ॥ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਰੇ ਕਨਾਰਾ ਇਨ ਸੇ ਸੁਖ ਪਾਵੇਗੇ ਭਾਰੀ। ਫਿਰ ਔਰੋਂ ਕੋ ਕਰੇ ਨਸੀਹਤ ਉਚੇ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰੀ॥੪॥ ਅਨਮਤੀ ਹਨ ਬਡੇ ਲੁਟੇਰੇ ਜਿੱਤਯਾ ਚਾਹੁਨ ਬਾਜ਼ੀ। ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਲੁੱਟਨ ਸਭ ਕੋ ਪੇਟ ਪਾਲ ਹੁਇ ਰਾਜ਼ੀ। ਤੇਲ ਤਿਲਾਂ ਅਰ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਵੇਰ ਪਸੂ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਮੰਗਲ ਬੁੱਧ ਸੁਨਾਕੇ ਗੁਸੇ ਸ਼ੰਕਾ ਮਨ ਮਹਿ ਪਾਵੇ॥੫॥

ਦੋਹਿਰਾ

ਦਸ ਗੁਰੂਅਨ ਉਪਕਾਰ ਜੋ ਕੀਨੇ --- ਮਹਿ ਆਇ। ਪੰਥ ਕੋ ਜਾਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋ ਸਰਨ ਔਰ ਕੀ ਜਾਇ॥੬॥ ਹੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਰਬ ਗੁਨੋਂ ਕੀ ਖਾਨ। ਸੁਧਰੇ ਜੈਸੇ ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਦੀਜੈ ਵਰਦਾਨ॥੭॥ ਹੋਰ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਕੁਛ ਹੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇਵ। ਪੰਥ ਪੂਤ ਤੁਮਰਾ ਬਨੇ ਕਰੇ ਤਿਹਾਰੀ ਸੇਵ॥੮॥

*****

ਦਾਸ ਐਲ.ਐਸ.
ਦੱਤਾ ਖੇਲ

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ

ਪਯਾਰੇ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਹੈ॥

ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਨੰਬਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਕਾ

ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਯਾ, ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫਿਰ ਸਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਨੱਗ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਕਰਨੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਪਰ ਸਭ ਨਗਰਨਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੱਗਰ ਦੇ ਰਹਿਨੇ ਵਾਲੇ ਖਾਲਸਾ ਅਪਨੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗੁਰਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਾਂਗੇ॥

***

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਆਸਾ ਸਿੰਘ
ਨੰਦਰ ਵਾਲੀ ਬਾਨਾ ਨੂਰਪੁਰ,
ਤਹਸੀਲ ਊਨਾ

ਬਰਤ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਪਰ ਵਿਚਾਰ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਹੈ॥

ਆਪਨੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇ ਵਰਤ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਥਾ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇ ਵਰਤ ਦੀ ਆਗਯਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਰ ਇਹ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਇਸ ਦਿਨ ਬਰਤ ਰੱਖਨ ਜਿਸ ਤੇ ਉੱਤਮ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ॥

ਜੋ ਆਪਨੇ ਅੰਨ ਛੱਡਨਾ ਪਾਖੰਡ ਆਖਯਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਤਾਤਪ੍ਰਜ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਰੋਟੀ ਤਯਾਗਕੇ ਸੰਘਾਤਿਆਂ ਦਾ ਆਟਾ ਪੇਟ ਭਰਕੇ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਫਿਰ ਬਰਤੀ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਪਾਖੰਡੀ ਹਨ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਬਰਤ ਰੱਖਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ॥

***

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ
ਮੁਲਤਾਨ

ਨੋਟ:- ਅਸੀਂ ਅਪਨੇ ਪਯਾਰੇ ਭਾਈ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਪਰ ਇਤਨਾ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਯਾ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਬਰਤ ਨੂੰ ਰੱਖਨਾ ਚੰਗਾ ਦੱਸਦਾ

ਹੋਵੇ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਾਜ ਤਯਾਗਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਪ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥

ਦੁਸਰਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਪਰ ਇਸ ਵਰਤ ਦਾ ਰਖਨਾ ਅੱਛਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਅਪਸ਼ਗਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਰੱਜਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅਸਵਾਰੇ ਵੇਲੇ ਭੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਫਿਰ ਜਨਮ ਦਿਨ ਪਰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਖਾਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ, ਅੰਨ ਦਾ ਨਾ ਖਾਣਾ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੋਗ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਭੁੱਖ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪਰ ਇਹ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:-

“ਅੰਨ ਨ ਖਾਹਿ ਦੇਹੀ ਦੁਖ ਦੀਜੈ ॥ ਬਿਨ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਬੀਜੈ ॥ ਪੁ: ਅੰਨੈ ਬਿਨਾ ਨ ਹੋਇ ਸੁਕਾਲ ॥ ਤਜਿਐ ਅੰਨ ਨ ਮਿਲੇ ਗੁਪਾਲ ॥” ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਕੇ ਵਰਤ ਰੱਖਨ ਦਾ ਅਤਿ ਨਖੇਧ ਹੈ ॥

*** ਐਡੀਟਰ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ

ਗੁਰਪੁਰਬ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਇਹ ਨੱਗਰ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਅੰਨਮਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਨੇ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਵੱਡੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਦਾਰ ਤੇ ਵੱਖਯਾਨ ਹੋਏ ਹਨ ਅਰ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਯਾ ਗਿਆ ॥

***

ਲੇਖਕ ਪੰਥ ਦਾ ਸੇਵਕ ਇੱਕ ਸਿੰਘ
ਨੱਗਰ ਮੋਗਣ, ਤਹਿਸੀਲ ਰਕਵਾਲ

ਪਿੰਡੀ ਘੋਬ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਹੈ ॥

ਪੋਨੋਹਾਰ ਧੰਨੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਆਬਾਦੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਨੱਗਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀਯਤ ਸਰਦਾਰ ਗਨੀਮਹੰਮਦ ਖਾਂ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਨਵਾਬ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹਦੋਨੋਂ ਸਾਹਿਬ

ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ ਅਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਯਾਰੇ ਹਨ ਜਿਸ ਪਰ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬਖੇੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਆਖੰਡ ਪਾਠ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਲੋਗਾਂ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਭੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸ਼ੋਕ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਰਹਤ ਬਿਬੇਕ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਲੋਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕਕੇ ਪੂਰੀ ੨ ਚਹਤ ਰੱਖ ਸਕਨ, ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਭਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਇਸ ਬਾਤ ਤਰਫ ਧਯਾਨ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਇਸ ਨੱਗ੍ਰ ਚਿ ਭੇਜਕੇ ਕਿਤਾਰਥ ਕਰੇਗੀ ॥

***

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਸੋਢਕੀਸ
ਪਿੰਡ ਘੋਬ

ਆਰਤੀ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਪੂਜਨ ਪਰ ਵਿਚਾਰ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਹੈ ॥

ਆਪਨੇ ੨੮ ਜੇਠ ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਆਰਤੀ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗ੍ਹਾ ਕੇ ਕਰਨਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੂਜਨ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਇਸ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਮੁੱਖ ਤੇ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੈਸਾ ਕਿ ਆਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸੈਣ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਯਥਾ:- “ਪੁੱਪ ਦੀਪ ਘ੍ਰਿਤ ਸਾਜਿ ਆਰਤੀ” ਇਸਤੇ ਸਾਫ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਧੂਪ ਦੀਪ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਯਾ ਹੈ ॥

ਇਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ “ਸੰਖਨ ਕੀ ਧੁਨ ਘੰਟਨ ਕੀ ਕਰ ਫੂਲਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਵੈ” ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘੰਟੇ ਬਜਾਉਨੇ ਅਤੇ ਫੂਲ ਬਰਸਾਉਨੇ ਦੀ ਆਗਯਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ “ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਹਮ ਪਰ ਜਗ ਮਾਤਾ। ਗ੍ਰੰਥ ਕਹੈ ਤੂੰ ਸਭ ਰਾਤਾ” ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਤਾਂ ਦਾ ਨਖੇਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਬੇਰ ਸਿੰਘ

ਲੁਹਾਰ ਮਾਜਰੀਆ,

ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਅਮਰ ਗੜ੍ਹ

ਨੋਟ:- ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਧੰਨਯਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਖਾਲਸਾ ਭਾਈ ਭੀ ਹਰ ਇੱਕ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ

ਵਿਚਾਰੇ ਅੰਧਾ ਧੁੰਦ ਹੀ ਸੱਤ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ॥

ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਅਪਨੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਧੂਪ ਦੀਪ ਵਾਲੇ ਕਥਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਨ ਦੇਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਧੂਪ ਦੀਪ ਅਤੇ ਫੁਲ ਆਦਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ:- ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਆਰਤੀ ਮਜਨੁ ਮੁਰਾਰੇ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਝੂਠੇ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਆਸਨੇ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਉਚਸਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਕੇਸਰੇ ਲੇ ਛਿਟਕਾਰੇ ॥ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਅੰਭੁਲਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਚੰਦਨੇ ਘਸਿ ਜਪੇ ਨਾਮੁ ਲੇ ਤੁਝਹਿ ਕਉ ਚਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਦੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਬਾਤੀ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਤੇਲੁ ਲੇ ਮਾਹਿ ਪਸਾਰੇ ॥ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਕੀ ਜੋਤਿ ਲਗਾਈ ਭਇਓ ਉਜਿਆਰੇ ਭਵਨ ਸਗਲਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਤਾਗਾ ਨਾਮੁ ਫੂਲ ਮਾਲਾ ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ ਸਗਲ ਜੁਠਾਰੇ ॥ ਤੇਰੇ ਕੀਆ ਤੁਝਹਿ ਕਿਆ ਅਰਪਉ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਤੁਹੀ ਚਵਰ ਢੋਲਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ਦਸ ਅਠਾ ਅਠਸਠੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ ਇਹੈ ਵਰਤਣਿ ਹੈ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੇ ॥ ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਆਰਤੀ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭੋਗ ਤੁਹਾਰੇ ॥

ਇਸ ਆਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜੁਠੀ ਸਮਝ ਕੇ ਅਰ ਉਸੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹਾਂਸੀ ਜੋਗ ਸਮਝਕੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਭਗਤ ਦਾ ਤਾਤਪ੍ਰਜ ਭੀ ਧੂਪ ਦੀਪ ਅਤੇ ਘ੍ਰਿਤ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ॥

ਦਸਰਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜੋ ਘੰਟੇ ਅਰ ਸੰਖਾਂ ਦਾ ਵੱਜਨਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ --- ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਤਰਜਮਾ --- ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ --- ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਨ ਮਗਰੋਂ ਜੋ ਕਥਨ --- ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਤਰਜਮਾ ਹੀ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ ਦੇ ਕਵਿ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਇਹ ਅਸਲੀ ਮੰਗਲ ਦਾ ਉਲਥਾ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਨਕੇ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥

ਐ: ਧਾ: ਅ:

ਸਦਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੀ ਫਿਰ ਕਾਇਮੀ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ

ਹੈ ॥ ਨੀਚੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਉੱਤਮ ਅਖਬਾਰ ਮੇਂ ਦਰਜ ਕਰੋ ॥

ਈਹਾਂ ਸਦਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਮੇਂ ਪਹਿਲੇ ਸਭਾ ਭਾਦੋਂ ਸੰ: ਨਾ: ੪੨੮ ਮੇਂ ਕਾਇਮ ਹੁਈ ਥੀ ਜੋ ਕਿ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਹੋਕਰ ਫਿਰ ਕੁਛ ਅੰਨਮਤ ਵਗੈਰਾ ਕੇ ਸਬੱਬ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਮੁਲਤਵੀ ਰਹੀ। ਅਬ ਪਹਿਲੀ ਹਾੜ੍ਹ ਕੇ ਤਮਾਮ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਕਰ ਫਿਰ ਸਭਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਉੱਤਮ ਕਾਰਜ ਮੇਂ ਭਾਈ ਬਾਘ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਯਾਨੀ ਜਮਰੋਦ ਵਾਲਯਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਓਹ ਧੰਨਯਵਾਦ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ ॥

ਪਹਿਲਾ ਜੋੜ ਮੇਲ ਇਸ ਸਭਾ ਕਾ ੬ ਹਾੜ੍ਹ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾਸ ਨੇ ਏਹ ਵੱਖਯਾਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਸਭ ਹੈ ਏਹ ਸਰ ਸਬਜ਼ ਖੇਤੀ ਕੀ ਨਯਾਈ ਹੈ ਔਰ ਖੇਤੀ ਕੇ ਇਤਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ:-

੧ ਔੜ ਯਾਨੀ ਬਰਖਾ ਨਾ ਹੋਨਾ, ੨ ਚੌਨਾਂ ਡੰਗਰਾਂ ਕਾ ਸੁਮਦਾ, ੩ ਚੋਰ, ੪ ਮੂਸੇ, ੫ ਓਲੇ, ੬ ਮਕੜੀ ਟਿੱਡਾ, ੭ ਕਾਲੰਗਿਆਰੀ, ਇਨ ਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭਾ ਕੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਹੋਣੇ ਏਹ ਔੜ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਮੁਰਖ ਲੋਗ ----- ਕਰਕੇ ਸਭਾ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਣਾ ਚੋਣੇ ਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਨਮਤੀ ਲੋਗ ਗੁਰੂ ਮਤ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਜਿਨ ਕਾ ਅਸਲੀ ਤਾਤਪਰਜ ਗੁਰੂ ਹੈ ਗੁਰਮਤ ਮੇਂ ਸੇ ਚੁਰਾ ਕਰ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਕੋ ਧੋਖਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਏਹ ਚੋਰ ਹੈਂ,

ਔਰ ਜੈਸੇ ਮੂਸਾ ਖੇਤੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਮੇਂ ਸੇ ਹੋਕਰ ਖੇਤੀ ਕਾਟਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਜਿਨਕੇ ਉਪਰ ਤੇ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਹੈਂ ਅਰ ਪੰਥ ਮੇਂ ਸੇ ਹੀ ਉਨ ਕੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅਨਮਤ ਵਾਲਯਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕਰ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਕੋ ਜੋ ਉਨਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਮੂੰਹ ਮੇਂ ਆਗਯਾ ਵੇਹ ਤੇ ਮੂਸੇ ਜੈਸੇ ਖੇਤੀ ਕੋ ਕਾਟ ਕਰ ਕੂੜਾ ਬਨਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਕਾ ਭੀਰੂਮਲ ਯਾ ਕੂੜਾਰਾਮ ਬਨਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਵੇਹ ਮੂਸੇ ਹੈਂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਰੀਆ ਆਦਿਕ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਕੋ ਜੈਸੇ ਖੇਤੀ ਕੋ ਗੋਲੇ ਨਾਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਕਾਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਕੋ ਤੁੱਕੀ ਦੇਣੇ ਹੇਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਬਤ ਕਰਨੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਆਰੀਆਂ ਲੋਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਜੋ ਕਾਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਔਰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਲਗੀ ਧਰ ਜੀ ਅਪੂਰਾ ਛੋਡ ਗਏ ਸੇ ਓਹ ਦਯਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕੀਆ ਹੈ, ਏਹ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਕੋ ਓਲੇ

ਹੈਂ ਵੋਹ ਲੋਕ ਜੋ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਕੋ ਇਸ ਉੱਤਮ ਨਾਮ ਸੇ ਹਟਾਕਰ ਅਪਨੇ ਦਾਸ ਬਨਾਨੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਵੋਹ ਮਕੜੀ ਸਮਝਨੇ ਚਾਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਮਕੜੀ ਖੇਤੀ ਸਰਸਬਜ਼ ਕੋ ਖਾਕਰ ਮੈਦਾਨ ਕਰ ਦੇਤੀ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਏਹ ਬੀ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਸਬਜ਼ੀ ਕੋ ਹਟਾਕਰ ਗੋਧੂਰਾਮ, ਕੂੜਾ ਮਲ ਬਨਾ ਦੇਤੀ ਹੈ ਔਰ ਫੋਜੀ ਲੋਕ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਅਕਸਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਾਤੀ ਕੇ ਸੁਣੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨੌਕਰੀ ਸਮੇਂ ਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਸਜੇ ਰਹਿਨਾ ਜਬ ਪਿਨਸ਼ਨ ਵੰਗੋਰਾ ਲੋਕਰ ਘਰ ਜਾਨਾ ਤੋ ਵਹੀ ਕੇਸੇਂ ਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੋਦੀ ਕੱਛ ਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪੋਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਏ ਪੰਥ ਮੇਂ ਕਾਲੰਗਯਾਰੀ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਾਲੰਗਯਾਰੀ ਕਾ ਬੂਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੰਦਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸ਼ਕਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਬ ਨਿੱਸਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕਾਲਾ ਚੰਦਰੀ ਸ਼ਕਲ ਕਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਏਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਏਸੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਬਚਣਾ ਜੋਗ ਹੈ॥

ਜਿਸ ਖੇਤੀ ਕਾ ਮਾਲਕ ਸਾਮਰੱਥ ਹੋ ਉਸਕੋ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਤਾ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਕਾ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਹੈ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਉਨਕੀ ਸ਼ਰਣ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੀ ਜੋਗ ਹੈ ਔਰ ਉਨਕਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਹਿਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀਆਂ ਉੱਚਤ ਹੈਂ।

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਹੈਂ ਖੁਦ ਰੱਛਕ ਬਨੇਨਗੇ, ਓਹਦੇ ਦਾਰਾਨ ਕੀ ਅਦਲ ਬਦਲ ਇਸ ਸਭਾ ਮੇਂ ਇਸ ਤਰਹਿ ਹੁਈ॥

੧. ਸ੍ਰ. ਈਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਡੰਟ
੨. ਸ੍ਰ. ਸੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿਸਤ੍ਰੀ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੋਜੈਡੰਟ
੩. ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਨਸਾਰੀ ਚੀਫ ਸਕੱਤ੍ਰ
੪. ਭਾਈ ਸੁੰਦ ਸਿੰਘ ਕੁਤਬਫ਼ੋਸ਼ ਨਾਇਬ ਸਕੱਤ੍ਰ
੫. ਭਾਈ ਮਤਾਬਰਾਇ ਸਿੰਘਜੀ ਖਣਾਨਚੀ
੬. ਭਾਈ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਇਬ ਖਜ਼ਾਨਚੀ
੭. ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕਲਕ ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਹਾਸਬ
੮. ਭਾਈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਗ ਜੀ ਮਿਸਤ੍ਰੀ ਪੁਸਤਕਾਧਖ
੯. ਭਾਈ ਬਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੀਫ ਮਿੰਥ ਮਿਸਤ੍ਰੀ

ਇਸ ਸਭਾ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਇਮ ਹੋਣੇ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮੈਂ ੧ ਰੁਪੱਯਾ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਕੋ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ॥

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਹਰੀ ਸਿੰਘ
ਸਕੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕਾਧਖ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ
ਪਸ਼ਾਵਰ ਸਦਰ ਬਜ਼ਾਰ

ਖਾਲਸਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਭਾ ਦੇ ਕੰਨਯਾ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਲਈ ਦਾਨ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਖੇ ਛਾਪਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰੋਂ॥

ਮੈਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਧੰਨਯਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਥ ਸੁਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਅਪਨੀ ਕੁਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਖਾਲਸਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਵੀਰੋ ਏਹ ਸਾਰੇ ਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੱਖ ਦਾਨ ਹੈ ਜੋਹੜਾ ਆਪ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਯਾ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਾਈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੌਕੇ ੨ ਪਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਕੇ ਸੱਚਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਨਗੇ:-੫ ਸਰਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡਿਪਟੀ ਕਲੈਕਟਰ ਨਹਰ ਲੁਦਿਹਾਨਾ, ਖਾਲਸਾ ਜ਼ੁਬਿਲੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਖੇ, ੧ ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਮਨਸੂਰਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਦਿਹਾਨਾ, ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਮਨਸੂਰਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਦਿਹਾਨਾ, ੧ ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਮਨਸੂਰਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਦਿਹਾਨਾ, ੧ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਨਸੂਰਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਦਿਹਾਨਾ, ੧ ਬਾਬੂ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਜਰਵਾਲ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਦਿਹਾਨਾ, ੫ ਭਾਈ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੀ ਵਧਾਈ ਪਰ, ੧ ਬਖਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਮਾਲ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਦਿਹਾਨਾ, ੧। ਡਾਕਟਰ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਹੌਰ, ੨ ਭਾਈ ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਰਕ ਛੋਣੀ ਬੰਨੂ, ੨ ਖਾਲਸਾ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਦਾ, ੨ ਸਰਦਾਰ ਨਰੈਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਹਸੀਲਦਾਰ ਬੰਦੋਬਸਤ ਮੁਲਤਾਨ, ੩।। ਸਰਦਾਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਰੀ ਲੜਕੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਪਰ, ੧। ਇੱਕ ਖਾਲਸਾ ਘਨੈਯਾਂ ਦੇ ਕਟੜੇ ਗੁਰੂ ਮਰਯਾਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਇੱਕ ਬੋਰਡਰ ਗੁਪਤ ਕੰਨਯਾਂ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਲਈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਾਯਾ॥

ਸਭ ਤੇ ਵੱਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਜੀ ਫਲੋਰ ਵਾਲਿਆਨੇ ਇਸ ਸਭਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਦਿ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਾਯਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਮੋਟੇ ੨ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਛਾਪਾ ਟਾਈਪ ਹੈ॥

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਦਾਸਨੀ
ਈਸ਼ਰਕੌਰ 'ਕ੍ਰਿਪਾਦੇਈ'
ਖਾਲਸਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਭਾ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸ੍ਰੀ ਯੁਤ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਅਮੋਲਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰੋ॥

ਇਹ ਨੱਗਰ ਖਾਸੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੋਹ ਪਰ ਅਤੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ੧੧ ਹਾੜ੍ਹ ਨੂੰ ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੰਨਯਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਗੁਰਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬਰਾਤ ਨੱਗਰ ਚੁਗਾਵਾਂ ਤੋਂ ਭਾਈ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਆਈ ਸੀ।

ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਨ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਵਲਗਿਡੀ ਵਾਲੇ, ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਏ ਸਨ।

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਰਾਤ ਦੇ ਮਿਲਨੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਜਦ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਵਿਵਾਹ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਨੰਦ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੇ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਫਿਰ ਲਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਹ ਦੇ ਆਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੜਕੀ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫਿਰ ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ॥

ਅਗਲੇ ਰੋਜ਼ ਛਿਨਿੱਛਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿੱਖਯਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੱਗਰ ਵਿੱਚ ਮਿਸਤ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿਦਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਵਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ॥

ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੱਗ ਦੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਭੀ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਅੰਨਮਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਨਗੇ॥

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਇੱਕ ਸਿੰਘ
ਦਿਸਟਾ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਹੈ॥ ਪ ਹਾੜ ਸੰ: ੫੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਸੌਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਲਦਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ ਦੇ ਬਿਆਹ ਦੀ ਵੜ ਪਰ ਕੋਈ ਮਨਮਤ ਅਤੇ ਅਨਮਤ ਰੀਤੀ ਰਸਮ ਆਦੀ ਸਹਤ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਹੀਂ ਲੀਕ ਬਲੀਕਾ ਆਟਾ ਧੂਣੀ ਕਰਵਾ ਕਰ ਕੋਈ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਕੇਵਲ ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਨਾਂ ਨੂੰ ਤਲੰਜਲੀ ਦੇਕੇ ਦੋ ਢਾਈ ਸੌ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਗੁਰ ਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਹੋਨੇ ਪਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਨੱਗਰਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੁਧਿਆਨਾ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖੋ ਜੀ ਸਿੱਖ ਹੁਨ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵੱਲ ਆਉਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਰੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਮਲਿਆਂ ਨੇ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ? ਐਸੇ ੨ ਅਪਨੀ ੨ ਬੁੱਧ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਮੁਖ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਯੁਤ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਸਭ ਗੁਰ ਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਹੋਨਾ ਅਤੇ ਅੰਨਮਤੀ ਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਤੁੱਟਨਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕੇਵਲ ਆਪ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਆਪ ਦੀ ਕਲਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜੀ ਉਮਰਾ ਅਤੇ ਦੇਹ ਅਚੇਗਤਾ ਬਖਸ਼ੇ॥

ਲੇਖਕ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਕ
ਭੀਤਾ ਸਿੰਘ
ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਬੁਧਿਆਨਾ ਕਲਾਂ
ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ

ਮਕਾਨ ਦੀ ਚੱਠ

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਹੈ॥

ਇਸ ਨੱਗ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੰਬਦਾਰ ਨੇ ਅਪਨਾ ਮਕਾਨ ਬਨਾਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਕੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ॥

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਗਯਾਨੀ
ਸਕੰਤ ਸਭਾ ਬੁਡਾਲਾ ਜ਼ਿਲਾ ਜਾਲੰਧਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਈ ਕਈਕੁ ਅਪਨੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਪਰ ਨਿਰਭਰ ਰੱਖਕੇ ਅਪਨੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੁੱਖ ਜਾਨਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਪਰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:-

“ਅਭਿਨਾਂਸੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮਨ ਮਹਿ ਰਾਖੁ ॥
ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਤੂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤਿਆਗੁ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਪਰੈ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਕੋਇ ॥
ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਏਕੋ ਸੋਇ ॥
ਆਪੇ ਬੀਨਾ ਆਪੇ ਦਾਨਾ ॥
ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੁ ਗਹੀਰੁ ਸੁਜਾਨਾ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਦਇਆਲ ਬਖਸੰਦ ॥
ਸਾਧ ਤੇਰੇ ਕੀ ਚਰਨੀ ਪਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕੈ ਮਨਿ ਇਹੁ ਅਨਰਾਉ ॥੧॥”

ਇਸ ਪੱਵਿਤ੍ਰ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਸਦਾ ਅਟਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ

ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਅਰ ਓਸੇ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਅਤੇ ਬਿਘਨ ਹਾਰੀ ਖਿਆਲ ਕਰ, ਤਿਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਛ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਜੋ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਹਨ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਤਿਆਗਨ ਕਰ ਦੇਹ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਰ ਨਾ ਕੋਈ ਜੀਵ ਉਸਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਉਲੰਘਨ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਉਹ ਸਰਬ ਗਿਆਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬ ਬਿਆਪਕ ਇੱਕ ਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਦਾਨਾਈਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਅਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹੈ ਸਭਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਰੂਪ ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਆਦਿਕ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਨਿਧੀ ਅਰ ਸੰਪੂਰਨ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਗਿਆਨ ਲਈ ਆਪ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਰਮ ਉੱਤਮ ਚਾਉ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ॥

ਕਿਆ ਇਸ ਪਾਉਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਕਦੇ ਓਸਦੀ ਓਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਜਾਨਾ ਪਸਿੰਦ ਕਰਨਗੇ?

111 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, 30 ਜੂਨ, 1899 'ਚੋਂ

ਨੀਤੀ ਬਚਨ

ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ

ਦੌਹਿਰਾ

ਮਿੱਤ੍ਰ ਯਾ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਸਾਰੇ ਕਹੀਯਤ ਈਸ।
ਜਾਂ ਸਮ ਦੂਸਰ ਕੋ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਰੀਸ॥

ਇਸ ਨੀਤੀ ਬਚਨ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੇਵਲ ਈਸ਼ਵਰ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਦ ਓਸੇ ਪਰ ਘਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਹੋਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸਾਦਰਸਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਯਾ ਲਾਭ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਦੇਖ ਅਤੇ ਲਾਭ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਸਾਰਕ ਮਿੱਤ੍ਰ ਔਲਪਾਇਕੇ ਅਪਨੀ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਤੋੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿੰਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਦਾ ਹੀ ਸਰਬ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਨੇਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਪਰ

ਸਮਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਹਾਸ਼ਮ ਕਵਿ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ:- “ਪਿਛਲਾ ਨੇਕ ਜ਼ਮਾਨਾਂ ਆਹਾ ਲੋਕ ਸਫਾਈ ਵਾਲੇ। ਜੇ ਇੱਕ ਸੁਪਨ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਕਰਦੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੁਖਾਲੇ॥”

ਇਸ ਕਥਨ ਤੇ ਇਹੋ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਮਿੱਤ੍ਰ ਅਪਨੇ ਮਨ ਬਚ ਕਾਇਆ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਇੱਕ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿੰਤੂ ਉਹ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੇ ਉਹ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਦ ਦੇ ਅਧਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸੱਕਦੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਯਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰੰਤੂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਦ ਇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਘਟ ਸੱਕਦਾ ਹੈ॥

ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕ ਆਖੈ

ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ, ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ

ਉਠਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹੁ ਪਰਭਾਤੇ ਸੋਏ ਹਰਿ
ਆਰਾਧੈ ॥

ਬਿਖੜੇ ਦਾਉ ਲੰਘਾਵੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰ,
ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਸੇਤੀ ਘਰਿ ਜਾਤੇ ॥

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ
ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਜੀਵ
ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

“ਪ੍ਰਾਨੀ ਰਾਮ ਨ ਚੇਤਈ ਮਦਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ਅੰਧੁ”

ਅੰਗ ੧੪੨੮

ਕੇਵਲ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ
ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਹੈ ਜੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੇ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਢਾਲਦਾ-
ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਫਸੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ
ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਸਮਝ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਅਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ
ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ

“ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ”-

ਅੰਗ ੨੭੬।

ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਦੀਆਂ
ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਭਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਘੋਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੇ
ਮੂਰਖਤਾ ਕਾਰਣ ਖੁਦ ਠੱਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਮਾਂ ਦੀ ਫਾਸੀ
ਉਸ ਦੇ ਗਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

“ਨਰ ਚਾਹਤ ਕਛੁ ਅਉਰ ਅਉਰੈ ਕੀ ਅਉਰੈ ਭਈ ॥

ਚਿਤਵਤ ਰਹਿਓ ਠਗਉਰ ਨਾਨਕ ਫਾਸੀ ਗਲਿ ਪਰੀ ॥

ਅੰਗ ੧੪੨੮

ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਮਨ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੱਚ
ਵੇਖਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸੱਚ ਸੁਣਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸੱਚ ਤੇ ਚੱਲਣ
ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਕੂੜ
ਕਮਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੂੜ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੂੜ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਕੂੜ
ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੂੜ ਹੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੂੜ ਉਸਨੂੰ
ਸ਼ਹਿਦ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ-

ਕੂੜੁ ਮਿਠਾ ਕੂੜੁ ਮਾਖਿਉ ਕੂੜੁ ਡੋਬੈ ਪੂਰੁ ॥-

ਅੰਗ ੪੬੮,

ਪਰ ਇਹ ਕੂੜ ਹੀ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੋਬ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਇਆ
ਦੀ ਖੇਡ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ
ਹੋਇਆ ਮਨ ਰਾਹ ਭਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

੧:- ਮਨ ਰੇ ਗਹਿਓ ਨ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ॥

ਕਹਾ ਭਇਓ ਜਉ ਮੂੜੁ ਮੁਡਾਇਓ

ਭਗਵਉ ਕੀਨੋ ਭੇਸੁ ॥

ਅੰਗ ੬੩੩

ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਡੋਰਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਕੜਦਾ
ਨਹੀਂ (ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਢਾਲਦਾ), ਬਸ ਬਾਹਰਲਾ ਭੋਖ ਬਣਾ
ਕੇ ਕੋਈ ਭਗਵੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਕੇ, ਕੋਈ ਰੋਜ਼ਾ ਰੱਖ ਕੇ, ਕੋਈ ਕਰੋਸ
ਪਾ ਕੇ, ਕੋਈ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਪਾ ਕੇ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਧਰਮੀ ਸਮਝਣ ਦਾ
ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੨. ਸਾਚ ਛਾਡਿ ਕੈ ਬੂਠਹ ਲਾਗਿਓ

ਜਨਮੁ ਅਕਾਰਬੁ ਖੋਇਓ॥

ਕਰਿ ਪਰਪੰਚ ਉਦਰ ਨਿਜ ਪੋਖਿਓ

ਪਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਸੋਇਓ ॥-

ਅੰਗ ੬੩੩।

ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਸੱਚ ਨਹੀਂ
ਪਕੜਦਾ, ਦਇਆ, ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ, ਧੀਰਜ, ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ,
ਨਿਮਰਤਾ, ਮਿਠਾਸ... ਵਰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਨਾ
ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅਪਣਾਂਦਾ ਹੈ; ਆਕੜ, ਲੋਭ, ਲਾਲਚ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ,
ਨਿੰਦਾ, ਬੂਠ, ਕਾਮ-ਵਾਸਨਾ, ਕ੍ਰੋਧ, ਈਰਖਾ... ਵਰਗੇ ਔਗੁਣਾਂ
ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਦੁਖੀ
ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਮੈਲ ਭਰ ਕੇ ਅਗਲਾ ਜੀਵਨ ਵੀ
ਦੁਖਦਾਈ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਐਸੇ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਜੇ
ਸਿਰਫ ਖਾਣ-ਪੀਣ-ਸੌਣ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਰ
ਦੇ ਭੋਗ ਉਸਨੂੰ ਐਸਾ ਲਪੇਟਦੇ ਹਨ ਕਿ “Eat, drink
and be merry” (ਖਾਓ, ਪੀਓ ਤੇ ਮੌਜ ਕਰੋ) ਬੱਸ
ਇਹੀ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਚੱਕਰ

ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ

“ਕਰ ਬੰਦੇ ਤੂੰ ਬੰਦਗੀ ਜਿਚਰੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਹੁ॥-

ਅੰਗ ੭੨੪”

ਖੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।

੩. “ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕਬਹੂ ਨਹੀ ਕੀਨੀ ਰਚਿਓ ਧੰਧੈ ਝੂਠ ॥
ਸੁਆਨ ਸੂਕਰ ਬਾਇਸ ਜਿਵੈ ਭਟਕਤੁ ਚਾਲਿਓ ਉਠਿ ॥

ਅੰਗ ੧੧੦੫

ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਖਚਤ ਮਨ ਝੂਠੇ ਧੰਧਿਆਂ (ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ) ਵਿੱਚ ਰੁਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਜਾਗਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਜਿਵੇਂ ਗਲੀ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਕੁੱਤਾ, ਗੰਦਗੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸੂਅਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਟਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਕਾਂ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਟਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਮਨ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਅਰਥ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ-

“ਬਾਵਰੇ ਤੈ ਗਿਆਨ ਬੀਰਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ॥”- ਅੰਗ ੭੯੩

ਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ।

੪:- “ਬਿਧੈ ਬਾਹੁ ਹਰਿ ਰਾਹੁ ਸਮਝੁ

ਮਨ ਬਊਰਾ ਰੇ... ਗਹਿਓ ਨ ਰਾਮ ਜਹਾਜੁ”

ਅੰਗ ੩੫੫

ਐ ਪਾਗਲ ਮਨ! ਵਿਸ਼ਯ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਤੇ ਬਚਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ-ਹਰੀ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਰਹੁ। ਕਿਵੇਂ?

“ਆਠ ਪਹਰ ਸਾਲਹਿ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਤੂੰ”,

“ਹਭੇ ਥੋਕ ਵਿਸਾਰਿ ਹਿਕੋ ਖਿਆਲੁ ਕਰਿ” -

ਅੰਗ ੩੯੭

ਪਰ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ-

“ਮਨ ਕਰਿ ਕਬਹੂ ਨਾ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇਓ॥

ਬਿਖਿਆ ਸਕਤਿ ਰਹਿਓ ਨਿਸਿ

ਬਾਸਰ ਕੀਨੋ ਅਪਨੇ ਭਾਇਓ॥”

ਅੰਗ ੧੨੩੧

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਦੇ ਹਨ, ਅਵਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਮਨ ਪੱਥਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਣੀ (ਭਵਸਾਗਰ) ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਏਗਾ, ਪਰ ਜੇ ਪੱਥਰ ਮਨ (ਗੁਰੂ) ਜਹਾਜ਼/ਬੋਤੀ ਤੇ ਚੜ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਮਨ ‘ਚੋਂ ਅਵਗੁਣ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਣ ਭਰਨੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਨਾਣ ਨਾਲ ਮਨ ਗੁਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਰ

ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

“ਬੋਹਿਥਤਾ ਹਰਿ ਚਰਣ ਮਨ ਚਤਿ ਲੰਘੀਐ॥

ਆਠ ਪਹਰ ਗੁਣ ਗਾਇ ਸਾਧੂ ਸੰਗੀਐ॥” ਅੰਗ ੩੯੮

੫. “ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੀਨਿ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੀਨਿ॥” ਅੰਗ ੭੨੯

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਗਾਣ ਲਈ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੱਜਣਾ! ਤੂੰ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸੱਜਣ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੇਤੇ ਰੱਖੀਂ ਜਦੋਂ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆਏਗਾ, ਇਹ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਦੋਸਤੀ ਤੈਨੂੰ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ। ਸੁ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਸਾਜਣ ਬਣਾ, ਇਹ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣਗੇ, ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲੇਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਦੋਸਤੀ ਤੇਰਾ ਮੁੱਖ ਉਥੇ ਵੀ ਉਜਲਾ ਕਰੇਗੀ।

ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੜਾਈ ਸਿੱਖ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸੋਝੀ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਹੇਠਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ:-

“ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ

ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋਤੀ ਗੁਰਮੁਖਿ

ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ ॥ ੧ ॥

ਇਨ੍ਹ ਬਿਧਿ ਪਾਸਾ ਢਾਲਹੁ ਬੀਰ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ

ਅੰਤ ਕਾਲਿ ਨਹ ਲਾਗੈ ਪੀਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਰਮ ਧਰਮ ਤੁਮ੍ਹ ਰਉਪਤਿ ਸਾਜਹੁ

ਸਤੁ ਕਰਹੁ ਤੁਮ੍ਹ ਸਾਰੀ ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਜੀਤਹੁ

ਐਸੀ ਖੇਲ ਹਰਿ ਪਿਆਰੀ ॥ ੨ ॥

ਉਠਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹੁ ਪਰਭਾਤੇ ਸੋਏ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ ॥

ਬਿਖੜੇ ਦਾਉ ਲੰਘਾਵੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ

ਸੁਖ ਸਹਜ ਸੋਤੀ ਘਰਿ ਜਾਤੇ ॥ ੩ ॥

ਹਰਿ ਆਪੇ ਖੇਲੈ ਆਪੇ ਦੇਖੈ

ਹਰਿ ਆਪੇ ਰਚਨੁ ਰਚਾਇਆ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋ ਨਹੁ ਖੇਲੈ

ਸੋ ਜਿਣਿ ਬਾਜੀ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥”-

ਅੰਗ ੧੧੮੫

ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਸੰਗੀਓ! ਆਉ ਬੈਠੋ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ (ਮਾਇਆ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਣ ਉਪਜੀਆਂ) ਦੂਰ ਕਰੀਏ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਿਵ ਜੋੜਕੇ। ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਜਲਿਸ ਬਣਾਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਾਮ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਰੁੱਚੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਚਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ, ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅੰਤ ਕਾਲ ਸਮੇਂ। ਜਿੰਦਗੀ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਉਹ ਖੇਡ ਬਣੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਧਰਮ ਹੋਵੇ- ਇਹ ਚੌਧਰ ਸਜਾਉ, ਤੇ ਨਰਦਾਂ ਹੋਣ Truthfulness (ਹਰ ਗੱਲ/ ਹਰ ਕੰਮ ‘ਚੋਂ ਸੱਚ ਨੂੰ/ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਨਾ) ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਐਸੀ ਖੇਡ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ ... ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੁਝਾਅ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਐ ਜੀਵ, ਇਹ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਅਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਕਰ (ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ) ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕਿ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇ, ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਕੰਮ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ

“ਇਨ ਪੰਚਨ ਮੇਰੇ ਮਨੁ ਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥

ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ॥”-

ਅੰਗ ੭੧੦

ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸੁੱਖ-ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ (ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਲ) ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹੀ ਇਹ ਖਿਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੋ ਜੋ ਵੀ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣ ਕੇ ਇਹ ਖੇਡ ਖੇਡੇਗਾ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਜੀ (ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਖੇਡ) ਜਿੱਤ ਕੇ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ, ਦੁਰਮਤਿ ਨਸ ਗਈ,

ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਗੋਬਿੰਦਮਯ ਹੋ ਗਇਆ ਹੈ-

‘ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਮਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਭੇਟੇ ਸਾਧ ਦਇਆਰਾ

ਤਬ ਤੇ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਰਿ ਭਈ ॥’

ਅੰਗ ੮੨੨

ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਸਾਂਤੀ, ਸ਼ੀਤਲਤਾ ਤੇ ਦਇਆ ਭਰ ਗਈ ਹੈ-

“ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ ਦਇਆਲ ਦਈ ॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਹੰਕਾਰਾ ਤਨ ਤੇ ਹੋਏ ਸਗਲ ਖਈ॥”-

ਅੰਗ ੮੨੨

ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਇਆ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰ ਰਾਹੀਂ), ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ- ਸੱਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ ਤੇ ਸਚਿ (ਮਨ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ) ਲੈ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਅਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ,

“ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਸਚਿ ਸੰਤਨ ਤੇ ਇਹੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਲਈ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਮਨਹੁ ਪਛਾਨਿਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਗਲੀ ਸੋਝ ਪਈ॥”-

ਅੰਗ ੮੨੨

ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਾਗਿਆ ਐਸਾ ਮਨ ਫਿਰ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਂਦਾ ਹੈ:-

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਬਹੁਤੈ ਧਨਿ ਖਾਟੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਪੇਖੇ ਨਿਰਤਿ ਨਾਟੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਬਹੁ ਦੇਸ ਕਮਾਏ ॥

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ ॥

ਸੁੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧਨ/ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਸਤਾਂ/ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ-

“ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥”- ਅੰਗ ੪

“ਸੂਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਲਹਹੁ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਪਾਈਐ ਵਡਭਾਗੀ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਰਹੁ ॥” ਅੰਗ ੧੧੪੭

ਉਹ ਜੀਵ ਵਡਭਾਗੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗਣਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪ-ਜਪ ਕੇ ਉਹ ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਅਨੰਦ ਖੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵਰਤੈ ਸੰਸਾਰਾ॥
ਹਰਖੁ ਸੋਗੁ ਸਭੁ ਦੁਖੁ ਹੈ ਭਾਰਾ॥**

(ਅੰਗ-੧੦੫੨)

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁੰਨ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੇਕਰ ਕਰਮ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੁੱਝ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੁਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਪ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਬੱਪੜ ਪੁੰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੁਲ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਹੀ ਬੱਪੜ ਜਦ ਕਿਸੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਹੱਥ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹੀ ਹੈ ਪਰ ਨੀਯਤ ਦੁੱਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ, ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਪਾਪ ਜਾਂ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਸਭ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਮ ਪੁੰਨ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਨੀਯਤ ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੈਸੀ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੈਸੀ ਸਾਡੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ਜੋੜਨ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੋੜਨ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬੁਰੇ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਫਲ ਅਰਥਾਤ ਪਾਪ ਤੇ ਪੁੰਨ ਸਾਡੀ ਨੀਯਤ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬੀਜੇ ਹੋਏ ਬੀਜਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾੜੀ ਤੇ ਮਲੀਨ ਨੀਯਤ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕਰਮ, ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਵੇਂ ਚੰਗੇ ਦਿਸਣ ਪਰ ਦਰਅਸਲ ਪਾਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਨੀਯਤ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕਰਮ, ਚਾਹੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬੁਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ, ਸਭ ਪੁੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਲ ਨੀਯਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਇਕ ਕਾਤਲ ਹੈ।

ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੂਰਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਦੀ ਨੀਯਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਵੇਖੋ ਭਾਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕਰਮ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਨਿਰਦਈ ਤੇ ਮਾੜੇ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ।

ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਨੀਯਤ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਇਕ ਫੂਰੇ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਦੂਸਰਾ

ਮੌਤ ਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਤੇ ਪਾਪ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਚੋ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੱਠੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਬਦਮਾਸ਼ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਬਦਮਾਸ਼ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੁਕਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਦ ਉਹ ਬਦਮਾਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਐਸਾ ਝੂਠ ਭਾਵੇਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਝੂਠ ਹੈ ਪਰ ਐਸੇ ਝੂਠ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸੱਚ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬਾਹਰ ਭਾਵੇਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅੰਦਰ ਨੀਯਤ ਭਲੀ ਹੈ ਸਭ ਪੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਂ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਬਾਓ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਲਈ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਾਡੇ ਦੋ ਮਨ ਹਨ, ਇਕ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮਨ। ਜਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮਨ ਕਈ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭੈੜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰੇਗਾ। ਹੁਣ ਜੇ ਅੰਦਰ ਸਾਡੀ ਨੀਯਤ ਮਲੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮਨ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਪਾਪ ਕਰਵਾ ਲਵੇਗਾ ਪਰ ਜਿਥੇ ਸਾਡੀ ਨੀਯਤ ਸਾਫ਼ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਨ ਦੀ ਸੁਣ ਕੇ ਚਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮਨ ਭੈੜੇ ਕਰਮਾਂ, ਔਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਵਲ ਜਾਵੇ ਤਦ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ, ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਨ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖਿਮਾ ਦਾ ਜਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਲੋਭ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਦਾਨ ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਾਵੇਗਾ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪਾਪ ਸਦਾ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮਨ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ

ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਨ ਦੀ ਜੋ ਧੀਮੀ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ। ਜੋ ਚੋਰ ਉਚਕੇ ਜਾਂ ਭੈੜੇ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਪਾਪ ਕਰ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਾਪ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਕਈ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸੋਚਣਾ ਨਾ, ਬਸ ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲੈਣਾ। ਜੇ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲੈਣਾ।

ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਦੇਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰੁਕਾਵਟ ਖੜੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਪਾਪ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਮ ਸੁਭਾਵਿਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਧਾਰ ਲਈਆਂ ਪਰ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਭੇਜਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

ਸਾਡੀ ਨਿਯਤ ਵਿਚ ਫਰਕ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਯਾਦ ਕਰਵਾਂਗੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਕਿ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਸੁਆਰਥਾਂ ਲਈ ਚੁੱਪ ਜਾਂ ਬੁਨ ਬੋਲ ਕੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਰਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਸਭ ਮਲੀਨ ਪਾਪ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗੁਆ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਏਨੀ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ, ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ, ਪਾਪੀ ਹੀ ਹੋਏ। ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਮੂਲ ਪਾਪ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਮੇਰੇਪਣ ਦਾ ਭਾਵ ਮੈਂ ਕੀਤਾ।

ਬਸ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁੰਨ ਜਦ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਬੇੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਬੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਡੱਬਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।

ਇਸ ਲਈ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਡੁੱਬਣਾ ਹੈ ਹੀ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਡੁੱਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਪਾਪੀ ਤਰ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁੰਨੀ ਡੁਬ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਨਿਰਹੰਕਾਰੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਪੁਜਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਸਭ ਔਗੁਣ ਹੀ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਾਪੀ ਵੀ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਤਾਂ ਨੋਟ ਹਨ। ਪੁੰਨ ਨੋਟਾਂ ਉਪਰ ਬੰਨੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ ਹੈ। ਰੱਸੀ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਨਾ ਆਕੜ ਜਾਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਸੀ ਦੀ ਕਦਰ ਤੱਦ ਤੱਕ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਨੋਟਾਂ ਉਪਰ ਬੰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਪਾਪ ਜਾਂ ਭੈੜੇ ਕਰਮ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਯਾਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ:-

**ਲੁਕਿ ਕਮਾਵੈ ਕਿਸ ਤੇ
ਜਾ ਵੇਖੇ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ॥
ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ
ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰਾ ਭਰਪੂਰਿ॥**

(ਅੰਗ ੪੮੧)

ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਪ ਕੇਵਲ-ਉਦੋਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜਕੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰ ਲੈਣਾ ਪਰ ਫਿਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ।

ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੇ ਜੋ ਬੁਰਾ ਸੋਚਿਆ ਉਹ ਪਾਪ ਜਾਂ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰ ਨੇ ਜੋ ਮਾੜਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਜੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਬੁਰਾ ਸੋਚਦਾ ਰਹੇਗਾ ਇਕ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਬੁਰਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੇ ਬੁਰਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸ ਬੀਜ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਅੰਕੁਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬੁਰਾ ਹੈ ਪਰ ਪਾਪ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਖੁਦ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਪਾਪ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਅਪਰਾਧੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ੯੯੯ ਪਾਪੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਪੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਬਾਕੀ ਸਫਾ ੨੨ 'ਤੇ

ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂਕਾਲ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ?

ਗਿਆਨੀ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇਕੀ, ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੈ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਦਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਗਿਆਨ, ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਅਤੇ ਹੱਕ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਸਵੈ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਮਨੋ ਵੇਗਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣਾ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗੁਣ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠਤਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਹਲੀਮੀ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦਾ ਤੱਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਅਭਿਮਾਨ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਹਲੀਮੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਣਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਗੁਣਿਆਰਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਦਮ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੇਕ ਕਰਮ ਲਈ ਉਦਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਉਦਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹਉਮੈ ਤੇ ਪਾਖੰਡ, ਅਗਿਆਨ ਤੇ ਕਪਟ ਅਤੇ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਪਰਾਏ ਹੱਕ ਵਰਗੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਵੀ ਉਦਮ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਆਦਰਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਦੀ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਗੁਣ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਗਿਆਨ, ਨਿਮਰਤਾ, ਤਿਆਗ ਅਤੇ

ਦਇਆ ਹੀ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਨਿਡਰਤਾ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਸੂਰਮਤਾਈ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਔਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੰਧਨ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜ ਚੋਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਤੇ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਹੀ ਵਿਕਾਰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਉਪਜ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੇ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੋ ਇਸ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੋ ਬੁਝੈ ਤਾ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥

ਪਾਖੰਡ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਬੁਰਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਦੋ ਹਰਫੀ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ “ਛੋਡੀਲੇ ਪਾਖੰਡਾ” ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਨਿੰਦਾ, ਕਠੋਰਤਾ, ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇਕੀ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਫਲ, ਰਾਜਭਾਗ ਜਾਂ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਕਾਸ ਸਚਿਆਰ ਬਣਨ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮਾਨਸ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦੇ

ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਅਤੇ ਅਖੌਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ, ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਮੱਤ ਉੱਚੀ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹਿ ਆਦਿ ਵਾਕੰਸ਼ ਸਿੱਖ ਦੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ, ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ, ਦਸਵੰਧ ਆਦਿ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਉੱਨਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਆਧਾਰ ਬਨਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸਦਾਚਾਰੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਥਾਂ ਪੁਰ ਥਾਂ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਬਿਰਤੀ ਲਈ ਸੱਚਾ ਆਚਰਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ:-

ਸਚੁਹ ਓਰੈ ਸਭ ਕੇ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰ॥ ਅੰਗ-੬੨
ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ:-

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ
ਏਦੁ ਉਪਰਿ ਕਰਮੁ ਨਹੀ॥ ਅੰਗ ੯੦੩
ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮੁ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ॥ ਅੰਗ ੨੬੬
ਸਾਰਿਆਂ ਕਰਮਾਂ-ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੈ:-

ਕਰਮ ਧਰਮ ਅਨੇਕ ਕਿਰਿਆ
ਸਭ ਉਪਰ ਨਾਮ ਆਚਾਰ॥ ਅੰਗ- ੪੦੫
ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ:-
ਉਦਮ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਚ॥
ਅੰਗ ੫੨੨

ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਹੀ ਉਤਮ ਹੈ। ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਓਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਿਹਨਤ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ:-

ਜੋ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰਿ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ॥
ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ॥
ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਸਫੀ ਇਹ ਕਰੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੈ ਘਾਲੈ ਦੇਇ॥ ਅੰਗ ੪੨੨
ਘਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸਗੋਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ:- ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥ ਅੰਗ ੧੨੪੫
ਨਾਮ ਜਪਣ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਉਮੈ ਦੇ ਤਿਆਗ ਉਪਰ ਬੱਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:- ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਥਾਇ॥
ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ ਤ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ॥

ਅੰਗ ੫੬੦

ਗੁਰਮਤਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਉਚ ਨੀਚ ਅਤੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ:-

ਫਕਤ ਜਾਤੀ ਫਕਤ ਨਾਉ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਇਕੋ ਛਾਉ॥
ਆਪਹੁ ਜੇ ਕੋ ਭਲਾ ਕਹਾਏ॥ ਨਾਨਕ ਤ ਪਰੁ ਜਾਪੈ ਜਾ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਪਾਇ॥ ਅੰਗ ੮੩
ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ॥

ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:- ਬਿਨੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਬਹੂ ਨ ਪਾਵਸਿ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸਾਰੀ॥ ਅੰਗ ੯੯੨

ਗੁਰਮਤਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ:- ਹਿਰਦੈ ਸਚੁ ਏਹ ਕਰਨੀ ਸਾਰੁ॥
ਹੋਰ ਸਭੁ ਪਾਖੰਡ ਪੂਜ ਖੁਆਰ॥ ਅੰਗ ੧੩੪੩
ਇਸ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਮਹਾਨ ਬਣਦਾ ਹੈ:- ਸੰਤਾ ਕੀ ਹੋਇ ਦਾਸਰੀ ਏਹੁ ਆਚਾਰ ਸਿਖੁ ਰੀ॥ ਸਗਲ ਗੁਣਾ ਗੁਣ ਉਤਮੋ ਭਰਤਾ ਦੂਰਿ ਨ ਪਿਖ ਰੀ॥ ਇਹ ਮਨੁ ਸੁੰਦਰ ਆਪਣਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਜੀਠੈ ਰੰਗ ਰੀ॥ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਰਿ ਦੀਪਕੋ ਇਹ ਸਤ ਕੀ ਸੇਜ ਬਿਛਾਇਰੀ॥ ਆਰ ਪਹਰ ਕਰ ਜੋਤਿ ਰਹੁ ਤਉ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਰਾਇ ਰੀ॥ ਅੰਗ- ੪੦੦

ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਰਨਣ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਬੜੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

**ਕਲਿ ਆਈ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ ਖਾਜੁ ਹੋਆ ਮੁਰਦਾਰੁ ਗੁਸਾਈ॥
ਰਾਜੈ ਪਾਪੁ ਕਮਾਵਦੇ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤੁ ਕਉ ਖਾਈ॥
ਵਰਤਿਆ ਪਾਪੁ ਸਭਸਿ ਜਗਿ ਮਾਹੀ॥**

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:-

**ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਜੋ ਥਿੰਦੈ ਬ੍ਰਹਮ॥ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਕਮਾਵੈ
ਕਰਮੁ॥**

**ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਰਖੈ ਧਰਮੁ॥ਬੰਧਨ ਤੋੜੈ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤੁ॥
ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪੂਜਣ ਜੁਗਤੁ॥**

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ, ਯੋਗੀਆਂ, ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਈ ਅਤੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ “ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ” ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਵਾਇਆ। ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ॥

**ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਓ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ॥
ਹੋਰ**

ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਿਲਿ ਹਛੈ ਮੁਖਿ ਲੇਹੁ॥

ਅਵਰਿ ਦਿਵਾਜੈ ਦੁਨੀ ਕੇ ਝੂਠੇ ਅਮਲ ਕਰੇਹੁ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਥਾਂ ਪੁਰ ਥਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਰਗ ਦੱਸਣਾ, ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ, ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ, ਅਖੌਤੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣਾ, ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਰਜਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਾ ਵੱਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗੁਣ ਹਨ।

ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਗੁਲਾਮ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਪਹਿਰਾਵਾ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਬ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ

ਅਸਰ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਉੱਪਰ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ, ਗੁ. ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ। ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਫਸੀ ਅਜੋਕੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਜੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕੇਵਲ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਪਹਿਰਾਵਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ ਪਰ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਦਾਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਫੈਲਾਉ ਅਤੇ ਧੰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਪਹਿਰਾਵਾ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇਗੀ? ਇਹ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਰਗੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਣ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਛਾਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ ਚੈਨਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਅਜੋਕੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਿਜੀ ਚੌਧਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਮੋਹਰੀ ਹੋ ਕੇ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ।

9815961407

ਸਾਕਾ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ

ਡਾ. ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਠ

ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੋੜ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸੀਤਲ ਜਲ ਛਕਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਸੀ। ਉਥੇ ਅੱਜ ਵੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪੰਜਾ ਭਾਰੀ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਪੱਥਰ ਚੋਟੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾ ਰੇੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਹੱਥ ਲਗਾ ਕੇ (ਪੰਜਾ ਲਾ ਕੇ) ਰੋਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਉਹੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਕਤ ਸਾਕਾ ਵਾਪਰਿਆ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਿਰ ਦੀ ਬਾਜੀ ਲਾ ਕੇ ਧਰਮੀ ਜਖਮੀ ਕੈਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਰੋਕ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ। ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਕਾ ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਰਹੇਗਾ।

ਸਾਕਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰਿਆ? ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ (੧੮੩੯ ਈ.) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਆਗੂ ਦੀ ਘਾਟ, ਸਿੱਖਾਂ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਪਰ ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਮੰਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਕਾਰਨ ੧੮੪੯ ਈ. ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਣਖੀਲੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਸਦਾ ਲਈ ਹੀ ਇਥੇ ਕਾਬਜ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਬਹਾਦਰ, ਨਿਡਰ, ਅਣਖੀਲੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ- ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਕੌਮ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ੍ਰੋਤ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕੇਂਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਸਰਬੱਤ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਦੇ ਸਹੀ

ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੰਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਉੱਪਰ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪਿੱਠ ਮਹੰਤਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮਹੰਤ ਗੁਰੂ ਧਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ਼ੇ ਅਰਾਮ ਅਤੇ ਬਦਫੈਲੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਤਨੇਮ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਗੁੰਡੇ ਰੱਖ ਲਏ। ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮਹਿਕ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਉਥੇ ਮਾਇਆ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਅਣਖੀਲੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਲਾਸੀ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੋਰਚੇ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਇਹ ਸਮਾਂ ੧੮੨੦ ਈ. ਤੋਂ ੧੮੨੪ ਈ. ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਚਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ੧੪ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਤਹਿਸੀਲ ਅਜਨਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ “ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ” ਸ਼ਸ਼ੇਭਤ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਮਹੰਤ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਸੀ। ਜੋ ਅਤਿਅੰਤ ਮੰਦੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭੈਅ ਅਤੇ ਭਾਵਨੀ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਐਸ਼, ਵਿਲਾਸ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਵੇਰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਂ ਕਰ ਦੇਣਾ (ਮੰਨ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਫਿਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੰਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਜਿਉਂ ਦੀਆਂ ਤਿਉਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ

ਮਹੰਤਾਂ/ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸ਼ੈਰ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤੇ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਜੋ ਵੀ ਇੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਰੱਜ ਕੇ ਕੁੱਟਿਆ/ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ, ਘਤੀਸ ੨ ਕੇ, ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੌਰਚਾ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸਾਕਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਬੇਹੋਸ਼, ਜਖਮੀ, ਸਿੰਘਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ, ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ, ਅਟਕ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੂਹ ਮਿਲ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਭਾਣੇ ਜਖਮੀ ਸਿੰਘਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਜਲ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਗੱਡੀ ਰੋਕ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕੋਰੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣ ਲਈ ਬੱਲ ਲਿਆ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਅਥਾਹ ਜੋਸ਼ ਭਰ ਆਇਆ। ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ “ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ- ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ, ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ, ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਿਹ ਅਤੇ

ਸਿਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾ ਜਾਵੇ” ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਰ ਰੱਸ ਭਰ ਗਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਗੱਡੀ ਰੋਕਣੀ ਹੀ ਰੋਕਣੀ ਹੈ। ਸਭ ਮਾਈ ਭਾਈ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕੁਝ ਲੇਟ ਗਏ। ਉਪਰੋਂ ਗੱਡੀ ਹਵਾ ਦੀ ਤਰਾਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਦੂਰੋਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਅਡੋਲ, ਨਿਡਰ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਸਿਰ ਟਿਕਾ ਕੇ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੀ ਗੱਡੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਗੱਡੀ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੱਡੀ ਰੋਕਣੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਰੇਲਵੇ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਰੁੱਕ ਗਈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਜਖਮੀ ਕੈਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ। ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਵੀ ਵਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਕਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਇਸ ਸਾਕੇ ਦੀ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ ਲਈ ਅਮਰ ਰਹੇਗੀ।

ਸਫਾ ੧੨ ਦਾ ਬਾਕੀ

(ਪਾਪ ਤੇ ਪੁੰਨ)

ਅਪਰਾਧ ਤਾਂ ਕੀ, ਕੋਈ ਪਾਪ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਪਾਪ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਹੈ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਬਸ ਐਸਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁੰਨ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਧਰਮ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਮਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਦੁੱਖ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਦਮੀ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਦਰੋਂ ਬੁਰਾ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੱਚੀ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਖੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਪ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਹੈ। ਬੁਰਾ ਸੁਣਨਾ, ਬੁਰਾ ਸੁਣਨ ਦੀ ਚਾਹਤ, ਬੁਰਾ ਸੋਚਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਨ ਨੂੰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣੀ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੰਨ ਤੇ

ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣੀ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਆਬਰੂ ਲੁੱਟਣੀ, ਇਹ ਸਭ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜਦ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ, ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਸਭ ਵਿਕਾਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ:-

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ,
ਤਨਿ ਧੋਤੇ, ਮਨ ਹਛਾ ਨਾ ਹੋਇ॥

(ਅੰਗ-੫੫੮)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕਰਮ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਹੈ, ਪਾਪ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕਰਦੀ ਹੈ:-

ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ
ਜਾ ਰਿਵੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ॥

ਤੂੰ ਝੁਕਾ ਜਬ ਗ਼ੈਰ ਕੇ ਆਗੇ....

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

“ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨ ਲਉ?” ਅੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ ਝਿਪ ਝਿਪ ਕੇਰ ਰਹੀ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖੀ, ਪਿਆਸੀ, ਲਾਚਾਰ ਬਾਲਤੀ ਧੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਵਾਕ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਪਿਉ ਲਾਲ ਸੂਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਝਲਵਾਰ ਸੂਤਦਿਆਂ ਕੜਕ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ... “ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਦੱਸ ਇਹ ਤੁਸ਼ਮ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ? .. ਜੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ, ਏਡਾ ਗ਼ਲੀਚ (ਈਨ ਮੰਨਣ ਦਾ) ਸ਼ਬਦ ਇਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ‘ਚ ਵੀ ਨਾ ਲਿਆਂਦੁੰਦੀ!” ਪਤਾ ਜੇ ਇਹ ਧੀ, ਪਿਉ ਤੇ ਪਤਨੀ ਕੌਣ ਸਨ? ਇਹ ਸਨ ਅਣਖ ਤੇ ਗ਼ੈਰਤ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਸਦੀ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਬੇਟੀ, ਜੋ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਤਾਏ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਦਰ-ਬ-ਦਰ ਹੋਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਕਤ ਗੁਜਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਣਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਿਆਂ ਉਸਦੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਡੋਲੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਜੈਮਲ ਫੱਤ ਵਰਗੇ ਅਣਖੀਲੇ ਮਰਦ ਮੁਜ਼ਾਹਿਦਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ‘ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੀ ਖਾਨਦਾਨੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਵੈ-ਮਾਣ ਦੀ ਕਲਗੀ ਅਤੁੱਕ ਰੱਖਣ ਹਿੱਤ ਇਹ ਮਹਾਰਾਣਾ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਸਮੇਤ ਜੰਗਲ ਬੀਆਬਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਗੁਪਤ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਰਾਣਾ ਤੇ ਰਾਣੀ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਖਣ-ਭਾਣੇ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਅੰਵਾਣ ਬੱਚੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਹਾਲੋਂ ਬੇਹਾਲ ਹੋਈ ਕੁੱਝ ਖਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਮਮਤਾ ਦੀ ਮਾਰੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਓਹੜ ਪੋਹੜ ਕਰਕੇ ਬਾਜਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁੱਕ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਕੱਚ ਭੁੰਨਾ ਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਵਿਲਕਦੀ ਧੀ ਦੇ ਹੱਥ ‘ਤੇ ਧਰਿਆ। ਪਰ ਹਾਏ ਰੀ ਕਿਸਮਤ! ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕ ਚੋਟੀ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਮੂੰਹ ਤੱਕ ਲਿਜਾਂਦੀ, ਕੋਈ ਜੰਗਲੀ ਜਨੌਰ ਝਪਟ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥੋਂ ਟੁਕੜਾ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਰਬ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਰਿਜ਼ਕ ਦਾਤੇ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰੂਪੇ ਹੋਇਆ ਜਾਣ ਕੇ ਕੁਰਲਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬੇਟੀ ਨੇ ਬਾਪ ਨੂੰ “ਈਨ ਮੰਨ ਲੈਣ” ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਣੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਦਾ ਤੁਸ਼ਮ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸਤਵੰਤੀ ਨਾਰੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੜੀ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਧੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲੇ “ਕਾਇਰ ਲਫਜ਼ਾਂ” ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨਦੀ ਕਹਿੰਦੀ :- “ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਆਮੀ ਮੈਂ ਜਿਊਂਦੀ ਗ਼ਰਬ ਜਾਵਾਂ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਤੋੜਿਆ ਹੋਵੇ! ਇਹ ਧੀ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਹੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੋਸ਼ਣਾ ਦੌਰਾਨ ਮੈਥੋਂ ਇੱਕ ਕੁਤਾਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਝੂਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁਲਾ ਕੇ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਅੰਨ ਜਲ ਕਰਨ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਜਾਗ ਪਈ ਤੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਝੱਟ ਪੱਟ ਇੱਕ ਗੋਲੀ (ਨੌਕਰਾਣੀ) ਨੇ ਵਰ੍ਹਾਉਣ ਖਾਤਰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਫੌਰਨ ਭੱਜ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੁ ਮੂੰਹੋਂ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਚੁੰਘਿਆ ਦੁੱਧ ਕੱਢ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁੱਝ ਬੂੰਦਾਂ ਇਸਨੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਸੋ ਪਤੀ ਦੇਵ ਜੀ, ਇੱਕ ਗ਼ੁਲਾਮ ਔਰਤ ਦੇ ਚੁੰਘੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਬੂੰਦਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਕਬਰ ਜਿਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਾ ਝੁਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ “ਈਨ ਮੰਨ ਲੈਣ” ਦੀ ਕਾਇਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ!”... ਬ-ਕੌਲ ਡਾ. ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ,

“ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸੀ ਸੇ, ਤੇਰੀ ਆਬਰੂ ਇਸੀ ਸੇ, ਜੋ ਰਹੀ ਖ਼ੁਦੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਨਾ ਰਹੀ ਤੇ ‘ਰੂ ਸਿਆਹੀ!’” (ਰੂ-ਸਿਆਹੀ- ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ)

ਇਸੇ ਮਹਾਰਾਣੇ ਦੀ ਆਬਰੂ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਮੀਰਜ਼ਾਏ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਪੱਗ ਉਤਾਰ ਕੇ ਕੱਢ ‘ਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਸ (ਅਕਬਰ) ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਤਾਂ ਅੱਗਿਉਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਮੀਰਜ਼ਾਏ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ- “ਜਹਾਂ ਪਨਾਹ, ਇਹ ਦਸਤਾਰ ਮੈਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ‘ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਣੇ ਪਰਤਾਪ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।” ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੌਲ ਨੂੰ ਪੁਗਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਪੱਗ ਦੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। “ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਐਸੀਆਂ ਬਿਆਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ‘ਸਾਬਰ’ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਏ- “ਏਹ ਗ਼ਰਦਨ ਕੱਟ ਤਾਂ ਸਕਦੀ ਏ, ਪਰ ‘ਸਾਬਰ’ ਝੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।” ਪਰ ਇਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਲੀਲਾ ਹੀ ਸਮਝੋ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਭਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ‘ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸੇ ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ ਦਾ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀਆ, ਵਕਤ ਦੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਜਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਨੀ ਪਾਨੀ ਕਰ ਗਈ ਮੁਝ ਕੋ, ਕਲੰਦਰ ਕੀ ਯੋਹ ਬਾਤ, ਤੂੰ ਝੁਕਾ ਜਬ ਗ਼ੈਰ ਕੇ ਆਗੇ, ਨਾ ਤਨ ਤੇਰਾ ਨਾ ਮਨ।

(ਡਾ. ਇਕਬਾਲ)

001-408-903-9952

ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ

ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਕੇ ਲਖਨਪਾਲ ਜੀ ਕਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਕਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਮੇਲ ਸਮਝੋ ਕਿ ਉਹ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ (ਸਪੁੱਤਰ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ ਜਵਾਈ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਧੁੰਦ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਹੀਰੇ ਦੀ ਚਮਕ ਦੇ ਜੋਰ ਵਾਕਰ ਪੂਰੀ ਸਦੀ ਦੀ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਸਦਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਉਭਾਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਕਲਮ ਚਲਾਉਣੀ ਪਈ ਸੀ, ਡਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪ ਕੇ ਰੱਖੀ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਦੀ ਕੜੀ ਦਾ ਇਹ ਅਨਮੋਲ ਮੋਤੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਸ਼! ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਹੀਰਾ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਚਮਕ ਬਿਖੇਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਵੰਨਗੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹਨ, ਲਖਨਪਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਵਿਤਾਵਾਂ।

ਐਨ. ਐਸ ਸੇਵਕ

ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਕੇ ਲਖਨਪਾਲ (ਕਨੇਡਾ)

ਜਦ ਵੀ

ਜਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਵਗਾਏ ਜਾਣਗੇ,
ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੰਡਿਆਂ ਦੇ ਥੀ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ।
ਜਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੋਏਗਾ,
ਤਹਜ਼ੀਬ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਕੁੱਝ ਤੀਰ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ।
ਜਦ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਨਫਰਤ ਸਿਖਾਈ ਜਾਏਗੀ,
ਜੱਨਤ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ।
ਜਦ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫ਼ੈਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੋਏਗਾ,
ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸਿਰ ਬੁਕਾਏ ਜਾਣਗੇ।
ਇਸ ਐਟਮੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਾਸਤੇ,
ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਦੀਵੇ ਦੂਜਿਆਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੁਝਾਏ ਜਾਣਗੇ।
ਜਦ ਵੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਚਿਤਾ ਤੇ ਖੂਨ ਚੋਇਆ ਜਾਏਗਾ,
ਚਰਚੇ ਚੌਰੀ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਅਫ਼ਸਾਨੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ।
ਜਦ ਮੈਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਾਮ ਇੱਕ ਸਾਕੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਪੀ ਲਿਆ,
ਫਿਰ ਤਾਂ ਗ਼ਮਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੱਦਲ ਹਟਾਏ ਜਾਣਗੇ।
ਜਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਯਾਦ ਮੈਨੂੰ ਤੜਪਾ ਕੇ ਜਾਏਗੀ,
ਫਿਰ ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਹੀ ਸਹਾਰੇ ਦਿਨ ਬਿਤਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆ ਵਸਾਉਣੀ

ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਲੂਮ ਨੂੰ ਹਸਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਏਗਾ,
ਜਿੱਥੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।
ਜਿੱਥੇ ਗ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬੋਤਲ ਨਾ ਵਰਤੀ ਜਾਏਗੀ,
ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਅਬਲਾ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।
ਜਿੱਥੇ ਪੁਰਾਣੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਸਿਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਏਗਾ,
ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਇੱਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾ ਜਗਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।
ਜਿੱਥੇ ਭਰਾ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਢਾਲ ਹੀ ਬਣ ਜਾਏਗਾ,
ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।
ਜਿੱਥੇ ਮਜ਼ਬੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲੋਕੀਂ ਨਹੀਂ ਕੁਚਲੇ ਜਾਣਗੇ,
ਜਿੱਥੇ ਮੁਹੰਮਦ, ਰਾਮ, ਨਾਨਕ ਤੇ ਯੱਸੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।
ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆ ਵਸਾਉਣੀ,
ਜਿੱਥੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।
ਤਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਜਿਹੀ ਮਿਲ ਪਾਏਗੀ,
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਸਦਿਆਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।

ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਕੇ ਲਖਨਪਾਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਉਸ਼ਾ ਰਾਣੀ (ਸ਼ੇਰ) ਲਖਨਪਾਲ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਨਵਾਦਿ ਸਹਿਤ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਕੇ ਲਖਨਪਾਲ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਮਾਡਰਨ ਗਭਰੂ

ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਮਾਡਰਨ ਗਭਰੂ, ਸਾਡਾ ਫੁੱਲਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਭਾਰ।
ਸਾਡੇ ਹੱਡ ਨੇ ਇਉਂ ਖੜਕਦੇ, ਜਿਉਂ ਬਿਜਲੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ।
ਸਾਡੇ ਗੋਡੇ ਭਿੜਦੇ ਤੁਰਦਿਆਂ,
ਵੱਜਦੇ ਆਪਸ 'ਚ ਵਾਰ ਵਾਰ।
ਸਾਡਾ ਮਾਸ ਪਿੰਡੇ ਦਾ ਢਿਲਕਦਾ,
ਜਿਉਂ ਬੁੱਢੇ ਅੱਸੀਉਂ ਪਾਰ।

ਪਾਰੇ ਵਾਂਗੂ ਇਹ ਦੇਹੀ ਡੋਲਦੀ,
ਜਿਉਂ ਬੇੜੀ ਭੰਵਰ ਵਿਚਕਾਰ।
ਅਸੀਂ ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਜੂਨ ਗੁਜਾਰਦੇ,
ਨਸ਼ਾ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ।

ਜਦ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤੋਟ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ,
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪੱਲ ਵੀ ਗੁਜਾਰ।
ਹੱਡ ਭਜਦੇ ਕਤੋਲ ਜਿਹੇ ਪੈਂਵਦੇ,
ਜਾਪੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀ ਭਾਰ।

ਬਿਨ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅੱਖ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹਦੀ,
ਉਠ ਕੇ ਸਕੀਏ ਨਾ ਕੀੜੀ ਮਾਰ।
ਹੱਥ ਕੰਬਦੇ ਪੈਰ ਡਗਮਗੇ,
ਸਕੀਏ ਚੱਲ ਨਾ ਕਦਮ ਚਾਰ।

ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਇਤਬਾਰ ਜੇ,
ਕਿਸੇ ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਇਕ ਬਾਰ।
ਅਸੀਂ ਹੋਏ ਕਰਜਾਈ ਜੱਗ ਦੇ,
ਹੁਣ ਮੰਗਿਆ ਮਿਲੇ ਨਾ ਉਧਾਰ।

ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਏ ਭੋਰਾ ਨਸ਼ੇ ਦਾ,
ਉਸਦੇ ਹੋਈਏ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜਾਰ।
ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਸਵਰਗੀਂ ਉਡਦੇ,
ਸਮਝੀਏ ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਤਾਰ।

ਨਸ਼ਾ ਉਤਰਿਆ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ ਪਏ,
ਡਿੱਗੇ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਭਾਰ।
ਸਾਨੂੰ ਘਰਦੇ ਵਾਧੂ ਸਮਝਦੇ,
ਸਾਨੂੰ ਆਖਦੇ ਜੱਗ ਤੇ ਭਾਰ।
ਸਾਡੀ ਧੋਲਾ ਕੀਮਤ ਨਾ ਜੱਗ ਤੇ, ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਕੋਈ ਇਤਬਾਰ।
ਇਸ ਜੀਨੋਂ ਤੋਂ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ, ਆਖੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਇਉਂ ਬਾਰ ੨।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ
09466266708

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ

ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ,
ਜੇ ਮੰਗੋ,
ਓਹੀਉ ਕੁਝ ਦੇਵੇ,
ਇਹ ਅਚਰਜ ਹੈ ਖਾਨ।

ਦਸਮ ਪਿਤਾ- ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੁੱਖੋਂ ਬਚਨ ਅਲਾਏ,
ਸਚਖੰਡਵਾਸੀ, ਸਚਖੰਡ ਵਿੱਚ ਜਦ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ,
ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਭੇਤ ਨਾ ਕੋਈ, ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਲਓ ਜਾਨ।
ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ।

ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਮੋਈ
ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਏਥੇ, ਵੰਡਦੀ ਹੈ ਖੁਸ਼ਬੋਈ
ਜੇ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹੇ, ਸੁਣੇ ਤੇ ਗਾਵੇ, ਉਪਜੇ ਨਵਾਂ ਗਿਆਨ।
ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ।

ਪਿਆਰ ਮਹੁੱਬਤ ਦਾ ਇਹ ਸੋਮਾ, ਕੱਟੇ ਰੋਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ,
ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੈਂ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ, ਤਾਹੀਉਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾਂ,
ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ, ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਲਿਆਣ।
ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ।

ਮਨ ਦਾ ਫੁੱਲ ਜਦ ਵੀ ਮੁਰਝਾਏ, ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਖਿਲਦਾ,
ਏਥੋਂ ਜੋ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇ, ਰਾਜ ਸ਼ਿਸ਼ਟ ਦਾ ਮਿਲਦਾ,
ਏਥੇ ਤਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂ, ਹੋਵੇ ਵਸ ਜਹਾਨ,
ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ।

ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਗ ਸੁਣੇ ਤੇ ਗਾਵੇ, ਮਿਲਦਾ ਚੈਨ ਗੁਆਚਾ,
ਪਰ ਜੇ ਬਾਣੀ ਮਨ ਵਸਾਵੇ, ਮਿਲ ਜਾਏ ਸਾਹਿਬ ਸਾਚਾ,
ਇਥੋਂ ਹੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਰੀਂ ਪਛਾਣ,
ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ।

ਜੇ ਮੰਗੋ,
ਓਹੀਉ ਕੁਝ ਦੇਵੇ,
ਇਹ ਅਚਰਜ ਹੈ ਖਾਨ।
ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ।

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਰਜਾਰਾ
ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ

ਅਕਤੂਬਰ 2010

ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਾਸਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ

ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਾਸਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ,
ਸਭ ਨੀਵੇਂ ਪਾਸੇ ਘਰ ਸਾਡੇ।
ਕੁੱਲ ਗੰਦ ਨਿਕਾਸੀ ਸਾਡੇ ਵੱਲ,
ਨਾਲੇ ਰੂੜੀਆਂ ਮੁਹਰੇ ਦਰ ਸਾਡੇ।
ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਾਸਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ .....

ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਨਾਲੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਨੇ।
ਸਭ ਗਰਾਟਾਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਛੱਕੀਆਂ ਨੇ।
ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਭਿਣਕਦੇ ਮੱਛਰ ਮੱਖੀਆਂ ਨੇ।
ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਛੱਪੜ ਵਾਗੂੰ
ਵਿਹੜੇ ਜਾਂਦੇ ਭਰ ਸਾਡੇ।
ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਾਸਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ .....

ਊਚ ਨੀਚ ਦਾ ਰੋਗ ਬੜਾ ਹੀ ਮਾਰੂ ਏ।
ਏਸ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਰੂ ਏ।
ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਉਚ ਵਰਗ, ਸਾਡੇ ਤੇ ਭਾਰੂ ਏ।
ਗੁਲਾਮੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਦੇ ੨
ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਗਏ ਮਰ ਸਾਡੇ।
ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਾਸਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ .....

ਵਿਦਿਆ ਦਾਨੀ ਹੋ ਗਏ ਹੁਣ ਵਪਾਰੀ ਨੇ।
ਕਬੂਤਰ ਖਾਨੇ ਬਣੇ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰੀ ਨੇ।
ਸਾਡੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਬੇਮਿਆਰੀ ਨੇ।
ਉੜਾ ਉਲੂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੱਸੇ ਕੀ
ਜੁਆਕ ਜਾਣਗੇ ਤਰ ਸਾਡੇ।
ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਾਸਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ .....

ਲੋਟੂ ਲੀਡਰ ਵੋਟਾਂ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ।
ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਲੈਕਚਰ ਕਰ ਦਿਖਾ ਜਾਂਦੇ।
ਬਰਸਾਤੀ ਡੱਡੂਆਂ ਜਿਉਂ ਰੋਣਕ ਲਾ ਜਾਂਦੇ।
ਐਤਕੀਂ ਵੀ ਮੜੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੈਡ ਦਾ
ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਗਏ ਧਰ ਸਾਡੇ।
ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਾਸਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ .....

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਲਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੱਭੀਏ ਤੋੜ ਬਈ।
ਕਰ ਲਈਏ ਕੋਈ ਠੋਸ ਜਿਹਾ ਗਠਜੋੜ ਬਈ।

‘ਸ਼ਾਨ’ ਕਰ ਦਈਏ ਦੂਰ ਇਹ ਕੱਚਾ ਕੋਹੜ ਬਈ।
ਤਾਂ ਅਗਿਆਨ ‘ਤੇ ਗੁਰਬਤ ਵਾਲੇ
ਕਿਲ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ ਸਰ ਸਾਡੇ।
ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਾਸਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ .....

ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ
9878573068

ਪੱਗ

ਤੂੰ ਗੱਭਰੂ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦਾ
ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੱਗ ਨੂੰ ਲਾਹਵੀਂ ਨਾ...
ਭੁੱਲ ਕੇ ਹੀਰਿਆ ਪੁੱਤਰਾ
ਸੂਰਤ ਸੀਰਤ ਦਾ ਰੋਹਬ ਗੁਆਵੀਂ ਨਾ....

ਪੱਗ ਤਾਂ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਹੀਰਿਆਂ ਲੱਦੀ ਕਲਗੀ ਏ,
ਪੱਗ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਵਾਲੀ ਰੱਤ ਵਿੱਚ ਰਲਗੀ ਏ,
ਪੱਗ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ੀਂ ਧਰਤ ‘ਤੇ ਚਲਗੀ ਏ,
ਮਾਣ ਕਰੀਂ ਤੂੰ ਇਹਦਾ, ਮਾਣ ਘਟਾਵੀਂ ਨਾ....
ਤੂੰ ਗੱਭਰੂ.....

ਪੱਗ ਸਾਂਭਦੀ ਆਈ ਇੱਜ਼ਤ ਆਬਰੂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ,
ਪੱਗ ਬਚਾਉਂਦੀ ਆਈ ਜਬਰ, ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਬਦੀਆਂ ਤੋਂ,
ਪੱਗ ਦਾ ਪੁੱਛ ਇਤਿਹਾਸ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨਦੀਆਂ ਤੋਂ,
ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਦਾਤ ਦਾ ਦੇਣ ਭੁਲਾਵੀਂ ਨਾ...
ਤੂੰ ਗੱਭਰੂ.....

ਏਸ ਪੱਗ ਨੇ ਮੁਗ਼ਲ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜੇ ਨੇ,
ਏਸ ਪੱਗ ਨੇ ਸ਼ੱਕਰ ਵਾਂਗੂ ਅਬਦਾਲੀ ਭੋਰੇ ਨੇ,
ਏਸ ਪੱਗ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਉਧਮ, ਭਗਤ ਜਹੇ ਜੋਰੇ ਨੇ,
ਉੱਚੀ ਸਰਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸ਼ੇਰਾ ਅਣਖ ਗੁਆਵੀਂ ਨਾ...
ਤੂੰ ਗੱਭਰੂ.....

ਪੱਗ ਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਸਦਾ ਸ਼ਮਲਾ ਉੱਚਾ ਏ,
ਪੱਗ ਦੀ ਪਰਤ ਵਾਲਾ ਜਸਪਿੰਦਰ ਮਾਵਾ ਸੁੱਚਾ ਏ,
ਪੱਗ ਦਾ ਡਾਢਾ ਕੌਮਲ ਹਿਰਦਾ ਤਾਂ ਸਿਦਕ ਪਰੁੱਚਾ ਏ,
ਬੱਲਿਆ ਠੋਸ ਹਿਰਦੇ ਤਾਈਂ ਕਦੇ ਪੁਚਾਵੀਂ ਨਾ.....
ਤੂੰ ਗੱਭਰੂ.....

ਜਸਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ
9888621205

ਉਪਦੇਸ਼

ਜਿਹੜਾ ਟਨਾਂ ਦੇ ਟਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ,
ਰੱਤੀ ਭਰ ਨਹੀਂ ਆਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਦਾ।
ਪੰਗੇ ਲਓ ਨਾ ਅਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਸੋ,
ਨਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਸੁਣਦਾ।
ਧਰਮ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਧਰਮ ਤੋੜਦਾ ਨਹੀਂ,
ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਮਲੇਸ਼ ਸੁਣਦਾ।
ਕਿਹਨੂੰ ਮਿਹਣੇ ਤੂੰ ਮਾਰਦੈ ਯਾਰ ਮੇਰੇ?
ਗੱਲ ਕੈਲਵੀ ਤੇਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਣਦਾ।

ਮੁੰਡਾ ਜਾਂ ਕੁੜੀ

ਉਤੋਂ ਉਤੋਂ ਨੇ ਆਖਦੇ ਲੋਕ ਸਾਰੇ
ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ? ਮੁੰਡਾ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਹੋਵੇ।
ਕੁੜੀ ਜੰਮੇ 'ਤੇ ਮੂੰਹ ਨੇ ਫੱਕ ਹੁੰਦੇ
ਫੱਕੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੜੀ ਹੋਵੇ।
ਹਾਸੇ ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਸੱਥਰ ਵਿਛ ਜਾਂਦੇ
ਬੇੜੀ ਕਿਸਮਤਾਂ ਦੀ ਜੀਕੂੰ ਰੁੜੀ ਹੋਵੇ।
ਪੁੱਤ ਜੰਮੇ ਤਾਂ ਕੈਲਵੀ ਢੋਲ ਵੱਜਣ
ਦੌਲਤ ਜਿਵੇਂ ਜਹਾਨ ਦੀ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇ।

ਸ਼ਰਧਾਲੂ

ਕਿਸੇ ਸਾਧ ਦੇ ਭੇਰੇ 'ਚ ਵੇਖ ਜਾ ਕੇ,
ਧੱਕਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਓਥੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ।
ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀ ਗੁੱਲੇ ਜੀ ਕੂੰ,
ਲੱਗਾ ਵੇਰ ਹੋਵੇ ਜੀਕੂੰ ਆਲੂਆਂ ਦਾ।
ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੀ ਪੁੱਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਏਥੇ?
ਇਹ ਦੌਰ ਹੈ ਪੁਰਜ਼ਿਆਂ ਚਾਲੂਆਂ ਦਾ
ਸੁਖ ਰਾਮ ਜਹੇ ਮਾਣਦੇ ਸੁੱਖ ਏਥੇ,
ਇਹ ਦੇਸ਼ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲਾਲੂਆਂ ਦਾ।

ਜੁਮੇਵਾਰੀ

ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿੱਸਦਾ,
ਮੌਜਾਂ ਮਸਤੀਆਂ ਏਥੇ ਖਰਮਸਤੀਆਂ ਨੇ।
ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਚੰਬੜਿਆ ਭੂਤ ਸੱਭ ਨੂੰ,
ਆਮ ਬੰਦਾ ਜਾਂ ਉਚੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ।
ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਤੇ ਝੁੰਡ ਨੇ ਮੱਛਰਾਂ ਦੇ,
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਨੇ।
ਏਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬਣੁਗਾ ਕੈਲਵੀ ਕੀ?
ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਤੇ ਜਾਨਾਂ ਸਸਤੀਆਂ ਨੇ।

ਟੁੱਕੜ ਬੋਚ

ਭਲੇ ਮਾਣਸਾਂ ਤਾਈਂ ਇਹ ਪਕੜਦਾ ਏ,
ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਫਰੇਬੀਆਂ ਨੂੰ?
ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਭਟਕ ਰਹੇ ਨੇ,
ਵੇਖ ਪਰਦੇ ਤੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਬੇਬੀਆਂ ਨੂੰ।
ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੀ ਮੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਵੇਖੋ,
ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਝਦੇ ਜੱਟ ਜਲੇਬੀਆਂ ਨੂੰ।
ਅਣਖ ਵਾਲੇ ਨਾ ਕੈਲਵੀ ਜੂਠ ਖਾਂਦੇ
ਟੁੱਕੜ ਬੋਚ ਹੀ ਚੱਟਣ ਰਕੇਬੀਆਂ ਨੂੰ।

ਘਸਿਆ ਰੁਪਈਆ

ਜਾਹ ਬੁੱਢਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਕਲ ਭੋਰਾ,
ਮਿਹਣੇ ਮਾਰ ਜਵਾਨੀ ਇਹ ਆਖਦੀ ਏ।
ਭਲੇ ਮਾਣਸਾ ਪੱਤ ਬਰਾ ਆਪਣੀ
ਭੂਤਰ ਗਈ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਇਹ ਆਖਦੀ ਏ।
ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਨੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂਦੇ
ਕਿਸ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਕਾਨੀ ਇਹ ਆਖਦੀ ਏ।
ਜੇ ਤੂੰ ਹੈਂ ਰੁਪਿਆ ਤਾਂ ਘਸ ਗਿਆ ਏਂ
ਉਹਨੂੰ ਨਵੀਂ ਚਵਾਨੀ ਇਹ ਆਖਦੀ ਏ।

ਸੁੱਤੀ ਸਰਕਾਰ

ਜਿਸ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਦੇ ਬੀਜ ਫੁੱਟਦੇ ਕਿਸਮਤ ਉਸਦੀ ਫੁੱਟਦੀ ਹਾਰ ਸੌਂਦੀ।
ਪੱਤਝੜ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਨੱਠ ਜਾਂਦੀ ਲੁੱਕ ਛਿਪ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਬਹਾਰ ਸੌਂਦੀ।
ਦਹੀਂ ਨਾਲ ਪਰਾਂਠੇ ਖਾ ਦੋ ਦਰਜਨ ਲੇਟ ਪਲੰਘ ਤੇ ਮੋਟੀ ਜਿਉਂ ਨਾਰ ਸੌਂਦੀ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੈਲਵੀ ਰੋਗ ਐਸਾ ਸੰਕਟ ਵੇਲੇ ਹੈ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਸੌਂਦੀ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ

ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਰੀਰ ਸਰੋਵਰ ਭੀਤਰੇ ਆਛੈ ਕਮਲ ਅਨੂਪ ॥

ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਪੁਰਖੋਤਮੇ ਜਾ ਕੈ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪ ॥

ਅੰਗ ੮੫੭

ਸਭਿ ਰਸ ਲੈਤ ਬਸਤ ਨਿਰਾਰਾ ॥ ੧ ॥

ਬਰਨੁ ਚਿਹਨੁ ਨਾਹੀ ਮੁਖੁ ਨ ਮਾਸਾਰਾ ॥

ਅੰਗ ੭੪੬

ਅਵਲੋਕਉ ਰਾਮ ਕੋ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ॥

ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਰਤਨ ਪਾਇਓ ਬਿਸਰੀ ਸਭ ਚਿੰਚ ॥

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦੇਖ
ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸਾ ਹਰੀ ਹੈ ਉਹ ਬਿਆਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਬੀਰ ਦੇਖਿ ਕੈ ਕਿਹ ਕਹਉ

ਕਹੇ ਨ ਕੋ ਪਤੀਆਇ ॥

ਹਰਿ ਜੈਸਾ ਤੈਸਾ ਉਹੀ ਰਹਉ ਹ

ਰਖਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥

ਅੰਗ ੧੩੭੧

ਤੱਤ ਸਰੂਪ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਨਣਾ ਹੀ ਅਸਲ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਗ ਸਬਦਿ ਆਤਮੁ ਚੀਨੈ

ਹਿਰਦੈ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰੀ ॥

ਅੰਗ ੯੦੮

ਅਚਿੰਤ ਲਾਲੁ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਪ੍ਰਗਟਿਓ

ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਪਰਖਾਵਤ ॥ ੩ ॥

ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਬਿਨਾਸੀ

ਅਤੁਲੋ ਤੁਲਿਓ ਨ ਜਾਵਤ ॥

ਅੰਗ ੧੨੦੫

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਤੱਤ ਲਖਾਵਣੇ ਨੂੰ
ਹੀ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਸਨਮਾਨਿਆ ਹੈ।

ਚੀਨੈ ਤਤੁ ਗਗਨ ਦਸ ਦੁਆਰ ॥

ਹਰਿ ਮੁਖਿ ਪਾਠ ਪਤੈ ਬੀਚਾਰ ॥

ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿੱਤ ਕੇ ਤੱਤ ਵਸਤੂ, ਆਤਮ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਢੂੰਡ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਰੀਰਿ ਸਰੋਵਰਿ ਗੁਣ ਪਰਗਟਿ ਕੀਏ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਤਿ ਤਤੁ ਕਵੀਏ ॥

ਅੰਗ ੩੬੭

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਇਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਦੀਦਾਰ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਧਿਆਇ ਹਰਿ ਚਰਨ ਮਨਿ ਚੀਨੈ ॥

ਤਾ ਤੇ ਕਰਤੈ ਅਸਥਿਰੁ ਕੀਨੈ ॥

ਅੰਗ ੭੪੪

ਅਤੇ ਹੁਣ ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇਆ ॥

ਆਤਮੁ ਚੀਨਿ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ ੩੭੫

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹੀ
ਤੱਤ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹੀ ਮੇਰੇ
ਗੁਰੂ ਦੀਦਾਰੇ ਹਨ।

ਤਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈ

ਸੋਹੰ ਭੇਦੁ ਨ ਕੋਈ ਜੀਉ ॥

ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ ੫੯੯

ਬਦਨਸੀਬੀ ਦੀ ਇੰਤਹਾ....

ਤਰਸੇਮ ਬਸਰ

ਜਿੱਥੇ ਮਾਂ, ਪਿਉ ਬੇ-ਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ, ਆਪਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਦਾਸ ਸੀ। ਮਮਤਾ, (ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ) ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਵਰੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ.... ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਰੋਸਾ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਤਰਸਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੁਦ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਮੋਹਨਜੀਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਕਾਰ ਦਾ ਸਫਰ....ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਸਾਂ ਤੇ ਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੀ ਮਨੋਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਭਾਪਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਹ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਜ਼ਲਦੀ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰੋਅ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਰਨਾਂ, ਮੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਈ.ਸੀ. ਯੂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੁਣ ਖਿਆਲ ਕਿਰਨਾਂ ਵੱਲ ਹੋ ਮੁੜੇ ਸਨ, ਉਸਦਾ ਪ ਸਾਲਾ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਨਿੱਘੀ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਸੀ..... ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ.....ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਂ ਤੇ ਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਇਦ ਦੂਰੋਂ ਇਹ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਕਲੱਬ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਨਹਿਰ ਤੇ ਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਾਰ ਰੋਕ ਲਈ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਬਹੁਤ

ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਐ, ਯਾਰ ਤਰਸੇਮ, ਐਥੇ ਲੋਕ ਨਹਾਉਂਦੇ ਵੀ ਐ, ਗਰਮੀ ਬੜੀ ਐ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਨਹਾਈਏ।” ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਹਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੰਧ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਨਹਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੜੀ ਮਾਰਕੀਟ ਅਤੇ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਨਹਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ? ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਬਣੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਪੁਛਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮਿਲ ਵੀ ਗਿਆ, ਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਬੀੜੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਰਮ ਜਿਹਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੋਲਿਆ, “ਆਉ ਜੀ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ” ਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਹਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਬਥੇਰੇ ਲੋਕੀਂ ਰੁੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਔਖਿਆਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।” ਮੇਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਪਸ ਜਾਗ ਉੱਠੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ, “ਲਾਸ਼ਾਂ!” ਤੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਜੀ ਓਹ ਵੇਖੋ, ਉਸਨੇ ਉਂਗਲ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਪਟੜੀ ਵੱਲ ਬੈਠੇ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਜੋ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧੀ ਅਤੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਡੁਬਿਆਂ ੩ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲੋਥਾਂ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਨੇ।” ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਡੀਕਦੇ ਮਾਂ ਪਿਉ! ਇੰਨੇ ਦੁਖੀ ਵੀ ਹਨ ਲੋਕ? ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਭਾਣੇ ਵੀ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇਗੀ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ੩ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ? ਮੈਂ ਅਤੇ ਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਹੀ ਗਏ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਪੋਏ ‘ਚ ਲਪੇਟੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾਲ ਆਏ ਦੋ ਬੰਦੇ ਉਸ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਧੀ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਦੁਖਦੀ ਰਗ ਨੂੰ ਛੇੜਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਪੁਛ ਹੀ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੇ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠੇ ਹਨ? ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੋਂ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਇੱਕ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਉਹੀ ਦੱਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਹਿਰ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੱਸ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਧੀ ਅਤੇ ਜਵਾਈ ਨੇ ਪਿੱਛਲੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ, ਜਵਾਈ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਛਾਲ ਤੇ ਬੈਠੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤ ਪਿਛਲੇ 3 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੀ ਲੋਥ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਤਜ਼ਾਰ.... ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਅੰਦਰ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਬਦਨਸੀਬੀ ਦਾ ਸ਼ਿਖਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਕਰ ਸਕਣ।... ਇੰਤਜ਼ਾਰ.... ਦਾ ਇਹ ਅਨੋਖਾ ਰਹਾ, ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕੰਬਾ ਰਿਹਾ ਸੀ...। ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਹੋਰ ਲੋੜ ਸੀ ਅਜੇ, ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੋਲਿਆ ਕਾਕਾ! ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਐ, ਪਟਿਆਲੇ ਆਲੇ ਤਾਂ ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਆਉਂਦੇ ਐ ਇਸ ਨਹਿਰ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਆਲੇ ਆ ਬਹਿੰਦੇ ਐ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਾਲਾਂ ਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਲਈ....। ਉਥੇ ਖੜਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀ ਹੈ

ਸ਼ਬਦ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਕਾਰ ਸਟਾਰਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਖਿਆਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲਣ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਦੇ ਦਿਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਣਗੇ....? ਅੱਜ ਲੱਗਭੱਗ 80 ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਤੇ ਬਿਤਾਏ ਉਸ ਦਿਨ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਰਨਾ ਵੀ ਆਪਣੇ 4 ਸਾਲਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ। ਉਸਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਭੋਗ ਵੀ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ਼ਾਇਦ ਸਬਰ ਆ ਗਿਆ ਹੋਣੈ....। ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੇ ਸਦਮੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨ ਲਈ ਹੌਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆ, ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸ ਝਾਲ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਦਿਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਡੀਕਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਪਿਉ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਸੀਬ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਦਨਸੀਬੀ ਦੀ ਇਸ ਇੰਤਹਾ ਨੂੰ ਦਸਤਕ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ.....?

9815901154

ਲਗਨ 'ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਬਣਾਈ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਪੁੱਸਤਕ ਬੇਸਿਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਇੰਟਰੋਕਸ਼ਨ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ

ਅੱਜ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਤਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਟੱਡੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਕੌਂਸਲਰ ਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਵੱਜੋਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ. ਇਕਵਾਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੀਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਕ 'ਬੇਸਿਕ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ. ਕਿ ਰਤਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵੱਲੋਂ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ

ਨਵੇਂ ਵਸੀਲੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਸਦਕਾ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦਾ ਰਹੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਿਕਸ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ. ਪਵਿੱਤਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਤਨ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਧੜਾ, ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਇਸ਼ਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਨੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਸ. ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਹਾਜ਼ਰ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਿਕਸ ਦੇ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਤਿਆਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਇੰਟਰੋਕਸ਼ਨ ਰਿਲੀਜ਼ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ

ਚਾਰ ਮੂਏ ਤੋਂ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਸ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਤੇ ਕਸਟਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ)

ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੇ ਕਵੀ ਸ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਛਾਪਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਉਪਰੋਕਤ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਹਰ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਲੜੀ ਜੋੜ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ।

ਸੰਪਾਦਕ

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਚੜ੍ਹ ਆਉਣਾ

ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਲਾਉਣਾ

ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਟੁਰਨਾ

1- ਸੱਤ ਪੋਹ ਦਾ ਦਿਵਸ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ,
ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਮੁੱਖ ਛੁਪਾਉਣ ਲੱਗਾ।
ਕੋਈ ਪੀਰ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਅੰਦਰ,
ਜਾਇ ਧਰਤ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗਾ।
ਪੰਛੀ ਡਾਲੀਆਂ 'ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ,
ਨੌਰ ਹੋਇ ਖੁਸ਼ੀ ਪਾਇਲਾਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ।
ਆਈ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹਾਰ ਭਾਢੀ,
ਚਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਅਲਾਉਣ ਲੱਗਾ।

3- ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ,
ਹੋਇਆ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵੱਲ ਰਵਾਨ ਬੋਲੀ।
ਟੁਰੇ ਜਾਂਵਦੇ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਘੋੜੇ,
ਚਿਹਰੇ ਚਮਕਦੇ ਭਾਨ ਸਮਾਨ ਬੋਲੀ।
ਬਰਛੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਮੋਢੇ,
ਲਟਕੇ ਲੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਪਾਨ ਬੋਲੀ।
ਦੋਵੇਂ ਜਾਪਦੇ ਸ਼ੇਰ ਜਿਉਂ ਵਿਚ ਬੋਲੇ,
ਗ਼ਜ਼ਬ-ਨਾਕ ਸੀ ਦੋਵੇਂ ਜਵਾਨ ਬੋਲੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਚਮਕੌਰ ਭੇਜਣਾ

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣਾ

2- ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ,
ਤੁਸੀਂ ਜਲਦ ਚਮਕੌਰ ਨੂੰ ਜਾਵਣਾ ਜੇ।
ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੈ ਲਵੋ ਨਾਲ ਆਪਣੇ,
ਇਕ ਪਲ ਨਾ ਵਕਤ ਗਵਾਵਣਾ ਜੇ।
ਇਕ ਗੜ੍ਹੀ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਹੀ,
ਖੂਬ ਉਸ ਦੇ ਤਾਈਂ ਅਜਮਾਵਣਾ ਜੇ।
ਏਸੇ ਗੜ੍ਹੀ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੱਲ੍ਹ ਅਸੀਂ,
ਕੋਈ ਪੰਥ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਚੁਕਾਵਣਾ ਜੇ।

4- ਪਹੁੰਚੇ ਸ਼ੇਰ ਜਾਂ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪਾਸ ਦੋਵੇਂ
ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਮੁੱਖ ਛੁਪਾਇ ਗਿਆ।
ਮਾਲਕ ਗੜ੍ਹੀ ਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ,
ਵੇਖ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਘਬਰਾਇ ਗਿਆ।
ਜਗਤ ਰਾਇ ਸੀ ਚੌਧਰੀ ਨਾਮ ਉਹਦਾ,
ਵਿਚੋਂ ਵਿਚ ਕੁਤੁੰਤਾਂ ਖਾਇ ਗਿਆ।
ਡਰਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਉਪਰੋਂ ਸ਼ੇਰ ਜਾਪੇ,
ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜ਼ਰਾ ਤੁਤਲਾਇ ਗਿਆ।

ਗੜੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਗਤ ਰਾਏ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

- 5- ਡਿੱਠਾ ਚੌਧਰੀ ਖੜਾ ਸਨਮੁੱਖ ਆ ਕੇ,
ਦੇਵੇਂ ਸਿੰਘ ਵੀ ਫ਼ਤਹਿ ਬੁਲਾਂਵਦੇ ਨੇ।
ਅਸੀਂ ਸਿੰਘ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ
ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਖੋਲ੍ਹ ਸੁਣਾਂਵਦੇ ਨੇ।
ਤੇਰੀ ਗੜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਯਾਮ ਕਰਨਾ,
ਬੇ-ਦਰੇਗ ਹੋ ਸੱਚ ਬਤਾਂਵਦੇ ਨੇ।
ਏਹੋ ਆਰਜੂ ਆਲੀ ਜਨਾਬ ਦੀ ਏ,
ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਯਾ ਦਿਖਾਂਵਦੇ ਨੇ।

ਜਗਤ ਰਾਏ ਦਾ ਗੜੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨਾ

- 6- ਵੇਖ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਐਡ ਅਧੀਨਗੀ ਨੂੰ,
ਜਗਤ ਰਾਏ ਸੀ ਬੁੱਧ ਗਵਾਇ ਬੈਠਾ।
ਐਵੇਂ ਸਮਝ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਕੋ,
ਅਦਬ ਛੋੜ ਇਤਾਬ ਵਿਖਾਇ ਬੈਠਾ।
ਇੱਕ ਇੰਚ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਪਾਸ ਮੇਰੇ,
ਵਿਚ ਖੁਦੀ ਦੇ ਖੁਦਾ ਭੁਲਾਇ ਬੈਠਾ।
ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਸੂਬੇ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਮੈਂ,
ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਇ ਬੈਠਾ।

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ

- 7- ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੇਰ ਫ਼ਰਿਆਦ ਕੀਤੀ,
ਬੁਰੇ ਵਕਤ ਨੂੰ ਮਨੋਂ ਭੁਲਾ ਨਾਹੀ।
ਗੁੱਡੀ ਚੜ੍ਹੀ ਅਸਮਾਨ ਨਾ ਸਦਾ ਰਹਿਣੀ,
ਨਿਗ੍ਹਾ ਫ਼ਲਕ ਦੇ ਵੱਲ ਟਿਕਾ ਨਾਹੀ।
ਵਾਲੀ ਜੱਗ ਦਾ ਖੜਾ ਦੁਆਰ ਤੇਰੇ,
ਦਰ ਆਏ ਨੂੰ ਇੰਝ ਠੁਕਰਾ ਨਾਹੀ।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਕਟਣਗੇ ਦੁੱਖ ਤੇਰੇ,
ਜਾਗੇ ਭਾਗ ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਸੁਲਾ ਨਾਹੀ।

ਜਵਾਬ- ਚੌਧਰੀ

- 8- ਵਾਲੀ ਜੱਗ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੇ ਹੈਣ ਤੇਰੇ,
ਕਾਹਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਪਏ ਸਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।
ਫਿਰਨ ਛੁਪਦੇ ਲਸਕਰਿ-ਮੁਗਲ ਪਾਸੋਂ,
ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਬਦਾ ਲੱਭੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।
ਅਜ਼ਮਤ ਏਤਨੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆਹੀ,
ਦੇਣ ਰਾਖ ਬਣਾਇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।
ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਗਾਉਣੇ ਜੇ ਹੱਥ ਉਹਦੇ,
ਬਦਲ ਆਪ ਦੇ ਲੈਣ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।

ਜਵਾਬ-ਦਯਾ ਸਿੰਘ

- 9- ਵਕਤ ਬੀਤਿਆ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵਣਾ ਏ,
ਸੰਭਲ ਅਜੇ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਪਿਆਰੇ।
ਹੋਇ ਐਡ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹਾ,
ਐਵੇਂ ਅਜਲ ਦਾ ਪੰਧ ਨਾ ਭਾਲ ਪਿਆਰੇ।
ਤੈਨੂੰ ਸਾਰ ਕੀ ਅਬ੍ਹੇ-ਕਰਮ ਵਾਲੀ,
ਮੂੰਹੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾ ਇੰਝ ਉਗਾਲ ਪਿਆਰੇ,
ਕਰਮ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਪੀਰ ਪੂਰੇ,
ਜੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ।

ਜਵਾਬ - ਜਗਤ ਰਾਏ

- 10- ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਦਾ ਅੰਤ ਸੁਮਾਰ ਨਾਹੀ,
ਚੜ੍ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਏ ਨੂਹ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵਾਂਗੂ।
ਏਸ ਗੜੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਮੂਲ ਜਾਣੀ,
ਖੁਰ ਜਾਏਗੀ ਲੂਣ ਦੀ ਖਾਣ ਵਾਂਗੂ।
ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕਲੀਲ ਕਸ਼ੀਰ ਵੈਰੀ,
ਖਾਇ ਜਾਣ ਬਨਾਰਸੀ ਪਾਨ ਵਾਂਗੂ।
ਮੇਰਾ ਤੁਖ਼ਮ ਮਿਟਾਉਣਗੇ ਜੱਗ ਵਿਚੋਂ,
ਕੋਹਲੂ ਪੀੜ ਕੇ ਸਚੋਂ ਦੇ ਘਾਣ ਵਾਂਗੂ।

9814710668

ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਸਹੀ? - ਜਵਾਬ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ!

ਸਵਾਲ:- ਅੱਜ ਤੱਕ ਜੋ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵੰਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਪੁਤਰ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ੧੯੪੦ ਉਪਰੰਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੋਤਰੀ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ੬੦-੭੦ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ ਜੀ? ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲ

ਜਵਾਬ:- ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਹੀ ਮੰਨਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸੀ ਪਰ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਈ ਇਤਹਾਸਕ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਆਉਣਗੇ। ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਪਲੇਠੇ ਅੰਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵਜੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਇਹ ਇੱਕ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਤਹਾਸ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਣਦਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਬੇੜੀ ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ੧੮੬੦-੮੦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਚੈਲੰਜ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਇਆ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਸੀ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਦਿਸਹੱਦੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਦੀਆਂ ਤੀਕਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹੇ-ਵਗਾਹੇ ਉਭਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਫੇਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਹਾਲਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਯੋਗ ਆਗੂ ਤੋਂ ਭੰਬਲ-ਭੂਸੇ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ੧੦੯ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ, ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ, ਆਮ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ

ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ “ਅੱਜ ਫੇਰ ਇੱਕ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।” ਅਦਾਰਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਤੁਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਾਰੇ ਇਤਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਪਾਦਕੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕੌਮ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਲੜੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੋਤਰੀ, ਅਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਇੱਕ ਲੜਕੀ, ਅਗੋਂ ਲੜਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੌਮ ਦੇ ਇਸ ਅਨਮੋਲ ਹੀਰੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ।

ਸਵਾਲ:- ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ੧੯੪੦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੰਸ਼ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਦਸਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ?

ਜਵਾਬ:- “ਕੁੱਛ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਰਹੀ ਹੋਂਗੀ, ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਬੇਵਫਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ”। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ, ਦੂਜੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਪਤਨੀ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਪਤੀ ਲਈ, ਜਿਸਨੇ ਕੌਮ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੈਣ ਲਈ ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਮੰਗੇਗਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧੯੧੨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ੧੪ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਫ਼ਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਿ ਇਸ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰਦੇ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਫੰਡ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਵੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਅਮੀਰ ਇਤਹਾਸਕ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਆਚਦੇ-ਗੁਆਚਦੇ ਆਖਰ ਗੁਆਚ ਹੀ ਗਏ। ਗਏ।

ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਿਆ

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਖੇਲ ਰਤਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਜੋ ਪਿਛਲੀਆਂ 200੮ ਦੀਆਂ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਰੂਸ (ਮਾਸਕੋ) ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਵਿਸ਼ਵ ਕੁਸ਼ਤੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਹੈ। ਵਧਾਈ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਡੇਰਾ ਬਸੀ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਡੇਰਾ ਬਸੀ (ਟਿਊਵੈਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ) ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਉਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਤੇ ਦਰਵੇਸ਼

ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸਨ, ਮਿਤੀ 15-9-2010 ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਜਾਣੀ ਪਹਿਚਾਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ

ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਰਜਿ.) ਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ (ਮਾਸਿਕ, ਪੰਜਾਬੀ) ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ

3 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ੧੪ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ੧੯ਵੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਲਈ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਖੇਡ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਵੱਡੀਆਂ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਸ਼ੀਆ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰੁੱਤਬਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਖੇਡਾਂ। ਥੈਰ! ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮੇਜ਼ਵਾਨੀ ਮਿਲੀ ਹੈ- ਭਾਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜਾਈ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ।

ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਰਜਿ.) ਦੀ ਚੌਥੀ ਟਰਮ ਦੀ ਚੋਣ ੬-੦੯-੧੦ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ:-

੧. ਪ੍ਰਧਾਨ:- ਸ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ
੨. ਮੁੱਖ ਸਰਪ੍ਰਸਤ:- ਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
੩. ਸਰਪ੍ਰਸਤ:- ਸ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
੪. ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ:- ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
੫. ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ:- ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸ਼ਨਪੁਰਾ, ਸ. ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ
੬. ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ:- ਸ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਪੁਰੀ
੭. ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ:- ਸ. ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ
੮. ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ:- ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

੯. ਜਾਇੰਟ ਸਕੱਤਰ:- ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕਲੋਡ
ਸ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਿਡਿਆਂਵਾਲਾ

੧੦. ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ:- ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ,
ਸ. ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ,
ਸ਼੍ਰੀ ਨੈਬ ਸਿੰਘ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ

੧੧. ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਕੱਤਰ:- ਸ ਹਰੀ ਸਿੰਘ
ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ

੧੨. ਜਾਇੰਟ ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ:- ਸ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ
ਸ. ਹਰਕਿਰਨ ਸਿੰਘ

ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਲਈ ਸਮੂਹਿਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ- ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ

ਨੈਰੋਬੀ (ਕੀਨੀਆ) ੧੪ ਸਤੰਬਰ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅੱਜ ਸੰਸਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਘੋਖ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਅਸਰਦਾਰ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਦੂਸਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਮਹਿਲਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਸੰਸਦ ਅੰਦਰ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁੰਜੀਵਤ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਛੱਡਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਆਗੂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਨ ੧੯੭੫ ਵਿੱਚ ਮੈਕਸੀਕੋ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਸ਼ਵ ਮਹਿਲਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜਿੰਗ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਸਿਆਸੀ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ।

ਧੰਨਵਾਦਿ ਸਹਿਤ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ ਵਿਚੋਂ

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਰਸਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਪੱਗ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ੯ ਸਤੰਬਰ (ਜ਼ਾਹਿਦਾ)-ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਖ਼ੁਦ ਨਾਲ ਪੋਲੈਂਡ ਦੇ ਵਾਰਸਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਹੋਈ ਵਧੀਕੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰੇਗਾ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰਸਾ ਦੇ ਫ਼ਰੈਡ੍ਰਿਕ ਚੌਪਿਨ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੱਗ ਉਤਾਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਇਸ ਵਧੀਕੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਇਸ ਬਰਤਾਨਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪੱਗ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੱਕ-ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ੪੦ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਗਿਆ।”

ਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਗ਼ੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੧੯੯੦ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪੋਲੈਂਡ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਅਪਣਾ ਲੈਪਟੋਪ, ਬਰੀਫ਼ ਕੇਸ, ਜੈਕਟ, ਬੈਲਟ, ਘੜੀ, ਜੁੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਤ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਗੇਟ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆ। ਕੋਈ ਅਲਾਰਮ ਨਾ ਵੱਜਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਨੂੰ ਪੱਗ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੋਲੈਂਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੱਗ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ। ਮਪਲੈਂਡ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਪੱਗ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ 'ਤੇ ਅੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਪੱਗ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਅੜੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਿਟੈਕਟਰ ਨਾਲ ਪੱਗ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾ ਮੰਨਣ 'ਤੇ ੧੨੭ ਯੂਰੋ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਮੈਂ ਪੋਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਫੀਰ ਅਤੇ ਪੋਲੈਂਡ ਬਾਰਡਰ ਗਾਰਡਜ਼ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੋਈ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨਗੇ। ਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਨੇ ਇਸ ਹਰਕਤ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੭੬੦੦ ਯੂਰੋ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਕਮ ਬੀਮਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਧੰਨਵਾਦਿ ਸਹਿਤ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਵਿਚੋਂ

ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਪੱਤਰ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ. ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ
ਅਤੇ ਸਭ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜੀਓ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਜੋਈ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਸੀਬ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ, ਜੋ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਘਰ ੨ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦਾ ਸ਼ਾਲਾਘਾਯੋਗ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜੋਕੀ ਸਿੱਖੀ ਫਿਰ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਅਤੇ ਬਿਪਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਰਤਮਾਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਅਜੇਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਭੁੱਲੜ ਵੀਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਭਾਵ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੀ ਪਹੁਲ ਛੱਕ, ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਬਣ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਨ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਜਾਣ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਲਿਖਣ ਤੇ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਿਨ ਦੁਗਣੀ ਰਾਤ ਚੌਗੁਣੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ।

ਆਪ ਦਾ ਸੁਭਚਿੰਤਕ,
ਮਾਸਟਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ 'ਬਾਚਕ'
ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ
9464005685

ਸਤਿਕਾਰਤ ਵੀਰ ਸ. ਸੇਵਕ ਜੀਓ,
ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ

ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਸੱਭ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਹੋਵੋਗੇ। ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੋਸਟ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰੋ ਜੀ। ਡਾਕ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਸੁੱਸਤ ਚਾਲ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵੀਹ ਤਾਰੀਖ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਲਦੀ ਪੋਸਟ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰੋ ਜੀ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਜੀ।

ਦੂਜੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਕਈ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਪਣੋਂ ਅਜੇ ਬਕਾਇਆ ਹਨ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਮੀ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਥਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਜੀ। ਜਦ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਤੀਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ੧੬ ਜੂਨ ਦੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹਾਂ ਜਿਸਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੇਦ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੀ ਫੇਰ ਅਜੇਹਾ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਾਂਗਾ। ਅਦਬ ਨਾਲ 'ਕਾਂਡਲਾ'।

ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਪਰਚੇ ਬਾਰੇ:- ਸੇਵਕ ਵੀਰ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਹੇਠ ਆਏ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅੰਕ ਹਰੇਕ ਅੰਕ ਇੱਕ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਨਿਖਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਪੜਕ ਲੇਖਣੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੱਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹਰੇਕ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਸਰ ਪਾਠਕ ਮਨ ਤੇ ਉਤਰਦਾ ਹੈ।

ਅਦਬ ਨਾਲ!

ਰਣਜੀਤ ਆਜ਼ਾਦ ਕਾਂਡਲਾ
ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਧੂਰੀ, ਸੰਗਰੂਰ
9041748241

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀਓ!
“ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ”

ਆਪ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਸਾਰੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ “ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ” ਮਿਲੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ

ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਟੀਮ ਦੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਉਹੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਆਪ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ।

ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉੱਚੇ ਕੱਦ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਪੁਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਪੁਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਉਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਿਨ ਦੁਗਣੀ ਤੇ ਰਾਤ ਚੌਗਣੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇ।

ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੂਦਨ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
9463188795

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ. ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਜੀ
“ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ”

ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਅਗਸਤ ਅੰਕ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਦੀ ਵੀ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ “ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ” ਛਪੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਆਪ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕਾਂ ‘ਚ ਦਾਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਛਾਪਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਧੰਨਵਾਦ। ਕਵਿਤਾ ਛੱਪਣ ਨਾਲ ਦਾਸ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਿਆ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਥਾਂ ਦੇਕੇ ਨਿਵਾਜ਼ੋਗੇ।

ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਪਾਦਕੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਪਾਠਕਾਂ

ਨੂੰ ਪਰੋਸਨ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਲੜਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ “ਗਾਲੂੜ ਪੀਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ” ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਈਨਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਾਡੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਜਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਇਆ ਪਰ ਸ਼ਿਕਲੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਦਾਸ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੈ। ਰੱਖੜੀ ਬਾਰੇ ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਖੇਪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਬਿਪਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ।

ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗੱਲ ਮਨ ਨੂੰ ਖਟਕੀ ਹੈ ਜਦ ਆਪ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗਿਆਰਵਾਂ ਗੁਰੂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ। ਕੀ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਇੱਕ ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ? “ਜੋਤ ਉਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ... ਕਾਣਿਆ ਫੇਰ ਪਲਟੀਏ”- ਗੁਰਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਣ।

ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਜੁਗੇ ਜੁੱਗ ਅਟੱਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਜਿਆਦਾ ਢੁੱਕਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਅੱਡੇ ਅੱਡ ਗੁਰੂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ‘ਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਏਗਾ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕੂਕਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ- ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਦਿੱਲੀ- ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ, ਅਨੰਦਪੁਰ- ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ।

ਜਿਆਦਾ ਨਾ ਲਿਖਦਾ ਹੋਇਆ ਏਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਦਾਸ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਠੀਕ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਾਸ ਦੀ ਗਲਤੀ ਮਾਫ ਕਰਨੀ।

ਦਾਸ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ
ਫਤਿਹਾਬਾਦ (ਹਰਿਆਣਾ)
09466266708

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

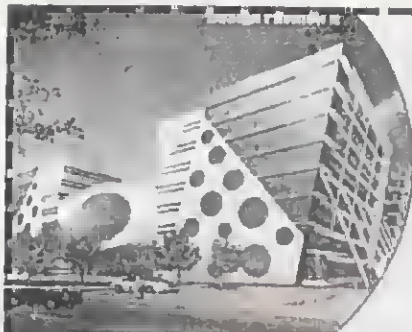
ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਿਡਿਆਂਵਾਲਾ

੧. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕੁੱਲ ਪੰਨੇ:- ੧੪੩੦
੨. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਰਾਗ:- ੩੧
੩. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸ਼ਬਦ:- ੨੦੨੬
੪. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ:- ੩੦੫
੫. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਵਾਰਾਂ:- ੨੨
੬. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਪੌੜੀਆਂ:- ੪੭੧
੭. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸਲੋਕ:- ੬੬੪
੮. ਕਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ:- ੬
੯. ਕਿੰਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ:- ੪
੧੦. ਕਿੰਨੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ:- ੧੫
੧੧. ਕਿੰਨੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ:- ੧੧
੧੨. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗ:- ਸਿਰੀ ਰਾਗ
੧੩. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਰਾਗ:- ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ
੧੪. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ
ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ:- ੫੨੫ ਵਾਰ
੧੫. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ
ੴ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ:- ੮ ਵਾਰ
੧੬. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ
ੴ ਸਤਿਨਾਮ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ:- ੩ ਵਾਰ
੧੭. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ
ਸੰਪੂਰਨ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ:- ੩੩ ਵਾਰ
੧੮. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼:- ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਖੇ
ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ
੧੯. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਾਕ:- ਸੰਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜ ਆਪ ਖਲੋਇਆ।
ਹਰਿ ਕੰਮ ਕਰਾਵਣਿ ਆਇਆ ਰਾਮ॥
੨੦. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਖ:- ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ (੧੬-੦੮-੧੬੦੪ਈ.)

ਧੰਨਵਾਦਿ ਸਹਿਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ 'ਚੋ'

9888515261

Invest as low as
Rs. 2.5 Lacs
 (Get assured
 rental income of
 12% p.a.)

Starting immediately with limited offer

Getting ready to operate from 01-09-2011

RARE OPPORTUNITY FOR SMALL INVESTORS

Invest in
 Design &
 Designer-Wear
 Studios

In Design Pavillion II

List of Fashion Businesses in Studios:-

1. Design & Designer-Wear Studios for Design and Samples for Fashion Manufacturing, Exclusive Designer-Wear for ladies and exclusively designed Wedding-Wear
2. Fashion Design Studio - Designing of Textiles, Knit-Wear, Leather, Yarn & Jewellery
3. Fashion Shows Organisers, Modeling Agencies, Photographers, Choreographers, Light & Sound Specialists, Audio & Video Studios
4. Exporters - Traders, Distributors, Boutiques, Embroiders (Hand made & Machine made), Fine Tailors, Buttoning and Couplers

FASHION TECHNOLOGY PARK

MOHALI - LANDRAN ROAD, SECTOR 90, MOHALI. VISIT www.ftpmohali.com
 9915322330, 9988151167, 9815511552, 92572-06704

CORPORATE OFFICE :- SCO-196-197, TOP FLOOR, SECTOR-34-A, CHANDIGARH
 0172-5001170, 5001180, 9592281011

RKM HOUSING LTD.

Corp. Off : - SCO 673, IIInd Floor, Sector 70, Mohali
 Phone No. 0172-4655654, 4655653, Email: rkmhousing@gmail.com
 Fax: 0172-4655654, website: www.rkmhousing.com

RKM CITY
 SECTOR 112

ਪਾਠਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ (ਮਾਸਿਕ, ਪੰਜਾਬੀ) ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਕੌਮ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਵਡੇਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ 90% ਪਾਠਕਾਂ, ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫਤ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਲਗਾਤਾਰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅਗੋਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਜੋ 10% ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ 2 ਧੰਨਵਾਦਿ। ਜੋ ਲੇਖਕ ਤੇ ਪਾਠਕ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੇ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਸਾਰੂ ਵਿਚਾਰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਧੰਨਵਾਦਿ। ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਧੰਨਵਾਦਿ ਸਹਿਤ।

ਵਲੋਂ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸ਼ਨਪੁਰਾ

ਦਾਨੀ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ

ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ (ਮਾਸਿਕ, ਪੰਜਾਬੀ) ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਨਿਰੋਆ ਸਮਾਜ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਵਿਸ਼ੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ) ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾਨੀ ਸਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ 2 ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਤਾ:-ਸੰਪਾਦਕ, ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ, A/C No. 65077080586, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਪਟਿਆਲਾ, ਸ਼ਾਖਾ ਕਜਹੇੜੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।

ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ

www.bhaiditsinghpatrika.com
ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਕ ਵਾਰ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ upload ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਸਬੰਧੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਬੰਧੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ

ਇਕ ਨਾਲ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ।

ਹੁਣ ਲਓ ਬੱਚਤ, ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਬੀਮਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਇਕ ਹੀ ਪਲਾਨ ਵਿਚ।

- ਨੌਜਵਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ 10 ਟੁਕੜੇ ਤੱਕ
- ਵਾਪਸ ਦੀ ਉਮਰ - 7 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ 60 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ
- ਛੇਤ ਦੇ 4 ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ
- ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀਆਂ। ਹਰ ਸਾਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ 4% ਵੱਧੇਗਾ।
- ਮਰਦਮੀ/ਆਸਿਰ ਪੈਸੇ ਕਦਵਾਉਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ
- ਦੁਰਘਟਨਾ ਲਾਭ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਟੀਕਲ ਇਲਨੈਂਸ ਹਾਈਡਰ ਮੁਹੱਈਆ

ਪੇਸ਼ ਹੈ

ਐਲਾਈਸੀ ਦੀ

ਐਂਡੋਵਮੈਂਟ ਪਲੱਸ

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਪਲਾਨ

ਸੁਆਮੀ ਨੰ. 802

ਐਲਾਈਸੀ ਨੰ. 0172-2609388

LIC

ਲਾਈਫ ਇਨਸੂਰੈਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
LIFE INSURANCE CORPORATION OF INDIA

18/05/2018

ਐਲਾਈਸੀ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ ਖੋਸ਼ ਨਿਯਮ ਕਲਿਕ ਦੀ ਟੂਟੀ ਤੇ।
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ www.licindia.in ਉੱਤੇ ਕਲਿਕ ਕਰੋ।

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਪਰਮਜੀਤ ਮਹਿਤਪੁਰੀ

93161-33498, 0172-2609388

Registration No. R.N.I CHAPUN/2010/33423

P.O REGD. NO CHD/144/2011-13

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇਗੀ?

ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਗੱਲ ਤੁਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਨੇ ਇਸ ਅਹਿਮ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ, ਉੱਘੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪ੍ਰੋ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਡੇਰੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਵਿਚਾਰ ਭੇਜੋ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਅਦਾਰਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਹੁੰਗਾਰੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ....

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾਪੁਰੀ
ਜਤਿ ਸੰਗਰਾਮ

ਨਗਿਬ ਸਿੰਘ ਸਵਰਜ
ਮੁਖ ਸੰਗਰਾਮ

ਹਿਮ ਸੁਰਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ
ਮਤ ਸੰਗਰਾਮ